БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1969 ч. МАРТ 18 ВТОРНИК № 65 (7911).

Өртээ 2 көп.

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Кыдат Улус Республиканың чазаанга Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаа дараазында чүүлдерни медеглеп тур:

1969 чылдың март 14-те, Москваны-биле 11 шак 15 минута турда чепсегленген бөлүк кыдат солдаттар совет девискээрже — Уссури хемде Даман ортулукче шургун кирер дээр чаа оролдажыышкынны кылган. Дараазында хүнде, март 15-те, кыдат солдаттарның чепсегленген улут отряды эриктен артиллерия болгаш миномёттар адымышкынынга деткидип алган, ортулукту камгалап турар совет кызыгаарларже халдаан, оон түңнелинде өлүрткен болгаш балыглаттырганнар бар болган. Хемчегларын ап тургаш, чөнгээчилерни ортулуктан үндүр сывырган. Кыдат эрге-чагыргаларның бо чаа калчаалыг чепсектиг чөнгээни аар уржуктарга чедирип болур.

Моон-биле кады албан ёзузунуң кыдат органнары совет-кыдат күрүне аразының харылзааларының дүшкүүрлүг чоруун улам чидиглендиреринге бөрымдаяны тургузарын оралдашпышаан, чурт-девискээр талазы-биле үнделип барымдаа чок болган агрессчи негелделерни кылып, антисоветчи калчаараашкынны күштедирип турар. Фактыларны каржыы-биле хажыттпышаан, олар совет-кыдат кызыгаарга баш бурунгаар планнаан болган, организастаан аваптюралары дээш харылсалгадан чайлаар оралдажыышкынынарны кылып турар.

Бо чылдың март 2-де Даман ортулукка кыдат эрге-чагыргаларның организастаган чепсектиг чөнгээн-биле холбаштыр Совет чазактың кылган сагындырыындан Кыдат Улус Республиканың чазаа эргежок чүгула түңнелдерин кылбаан болган чаа чөнгээлерни күткүүрүм үргүлүлеп турар дутайын фактылар чугаалап турар-дыр.

Бо чылдың март 12-де совет болгаш кыдат кызыгаар шеригелериниң төлээлекчилериниң ужуражыышкынының үезинде кыдат кызыгаар таңнымал черниң офицери Хутоу дээрэн Мао Цзэ-дуниуң айтыышкынынга чылдаг тыртып, Даман ортулукту камгалап турар совет кызыгааржыларга хамаарыштыр чепсектиг күштү ажыглаарының чыскаанын чугаалаан.

Совет чазак кыдат эрге-чагыргаларның чурт-девискээр талазы-биле үнделип барымдаа чок негелделерни шиитпирлиг буруу шаап турар.

Даман ортулук—совет девискээрниң чардынмас кезии. Кыдат эрге-чагыргаларның бо дугайында тургузуп турар хоозун бодыткаашкыннары Кыдатта болгаш оске-даа чурттарда хөй-ниитиниң бодалын, аймаазыдыр дээш оралдажыышкын болурундан оске чүү-даа эвес-тир.

Совет Эвилелиниң кызыгаарлары мыкыты болгаш дээш болбас деп чүвени бүгү шыңгыызы-биле демдеглээри эрте-жок чугула дээрэни Совет чазак санап тур. Совет-кыдат кызыгаарга дайынзырак чөнгээге бодунуң шиитпирлиг удурланыы турарын Совет чазак база катап медеглеп тур. Кыдат улуска, Кыдат Улус Республикага Совет Эвилелиниң болгаш СЭКП-ниң өжээннешкек чоруунуң дугайында Пекин пропагаидазының бүгү бодыткалдары шуут үндезин барымдаа чок. Совет Эвилели мөсилдежиишкиннерни үндүрерин бодзавай, харын мындыг чоруктарны болдурбазының бүгү хемчегларын ап турар.

ССРЭ-ниң дүрүм ёзугаар эргелерни дорамчылап, совет девискээрниң кым-даа дээш болбас чоруун үреэр дээр оралдажыышкынынарны база дагын кыла бээр болза, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели болгаш оон бүгү улузу, совет девискээрни шиитпирлиг камгалаар болгаш мындыг янзылыг үреэшкиннерге эң-не шиитпирлиг ойтур шавыышкынны бээрин Совет чазак мооң-биле кады медеглеп тур.

КҮР-нуң болгаш ССРЭ-ниң улустарының аразынга чөнгээлежиишкинни тургузарынга сагыштыы-биле кордал салып, Даман ортулук районунга база дагын чөнгээ кылган Кыдат Улус Республиканың чазаанга шыңгыы удурланыышкынны медеглевиипаан, Совет чазак кыдат эрге-чагыргаларның мындыг авантюрачы үүлгедиглериниң болдунуп болур аар уржуктары дээш бүгү харылсалга кыдат талага бүрүн онаажырын сагындырыш тур.

ПАРТИЯНЫҢ БОЛГАШ УЛУСТУҢ ЧАҢГЫС ЭВИ

ПАТРИОТЧУ КӨДҮРЛҮҮШКҮН

Эрткен дыштанар хүнде ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулда бүгү-ле эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларга болган. Ол политиктиг чугула болуушкунче бүгү чуртта шыкаш, Совет Тыванның ажылчы чоннарының кичээнгейи база хаара туттуган.

Эң дээре оолдар, кыстарын — үлетпүр болгаш кодээ ажылагый бүдүрүлгезиниң мурнакчыларын, культураның, чырыдыышкынның, кадык камгалалының, садыгның, коммунал болгаш амыдырал хандырылгазының ажылдакчыларын чон депутаттарга кандидаттар кылдыр депшиткен турган. Шуут бүдүрүлгеде ажылдап турар ажылчынар болгаш колхозчулар оларның хөй нуруузу. Херээженнер калбаа-биле төлээлеттирген.

Хөй санныг комсомолчуларның болгаш аныяктарның кандидаттарга депшиттиргени чурттуң политиктиг болгаш күрүне амыдыралынга аныяктарның идепкейлиг киржилгезиниң херечиин болган. Советтерге идепкейлиг ажылдап турган дыка хөй депутаттарны чон база дагын депшиткен.

Бүгү-ле соңгулда участоктарынга бадылаашкын эртенгиниң алды шакта эгелээн. Ажылчынар, колхозчулар, интеллигенция, коммунистер болган партия кежигүнү эвестер ажылчы чонның эң дээре төлээлекчилери дээш, Советтерге депутаттарның кандидаттары кылдыр масаларының боттарының адааны ол кижилер дээш бадылаашкынынарын чаңгыс эптиг берип турган.

Март 16-да эрткен соңгулда Совет Тыванның ажылчы чоннарының бедик политиктиг медерелдиин болгаш хамаатыы хүлээлгезин эки билирин база дагын көргүскен. Барымын-Хемчиктиң «Барлык» совхозунуң Бижиктиг-Хая сүт-бараан фермазында участокка бадылаашкын эртенгиниң чедя шакта-ла доозулган. Чөөн-Хемчиктиң Баян-Талада, Өөрүнүң Саглыда, Тожунуң Хам-Сырада, Бип-Хемниң Севиде, Тес-Хемниң Ак-Эрикте болгаш оске-даа черлерде соңгулда участоктарынга бадылаашкынынар эрте-ле доосту берген.

Тес-Хемниң «Чодураа» колхозта пенсионер коммунист Е. С. Чанзымаа бадылап тура мынча дээн:

— Аас-кежиктиг кыраан назын дээш Коммунистиг партияга, Совет чазакка өөрүн четтирдим. Ажы-төлүм-биле кады магалыг чаагай үеде чурттап чор мен, ол-ла бүгү дээш четтирдим.

Социалистиг Ада-чурту дээш, оон экономиктиг болгаш камгалал күчүзүнүң улам быжыглыышкыны дээш бадылап турарын улуг-даа, аныяк-даа назынның дыка хөй кижилери илередип чүве чугаалаан. Оларның сөстери Тываның бүгү ажыл-ишчилериниң сагыш-сеткилин илередип турар.

Республика найысылалы Кызылга соңгулда соңгукчуларның база патриотчу бедик көдүрлүүшкүнүнүң байдалында эрткен.

Партияның болгаш чоннуң чаңгыс эптиг сырый каттыжышкынының боттанышкыны болуп коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң долу тиилелгезин чедип алдынганын үстүнде фактылар чугаалап турар. Ол улусчу блоктуң кандидаттары дээш бадылавышаан, соңгукчулар партияның ленинчи политиказы дээш, коммунистиг тургузуушкунуң улам ыңайгы оруктарын тодаргайлаан XXIII съездиниң, СЭКП ТК-ның оон дараазындагы үелерде болган пленумнарының шиитпирлерин күүседир дээш бижыг соруктуунуң демдээ кылдыр бадылаашкынынарын берип турган.

Республиканың экономиказын, культуразын, улустуң чаагай байдалын улам ыңай кодурер, беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир. В. И. Ленининиң торуттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурунга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш Тыва черниң ажыл-ишчилериниң улам-на хөй чүүлдерни кылыр деп бижыг шиитпирлиин ажылчы чоннарның соңгулда мурнуунуң хыралдары, кандидаттар-биле ужуражыышкынынар чырыткыландыр бадыткаан.

Совет-кыдат кызыгаарга маоцзэдунчу эрге-чагыргаларның чепсектиг чөнгээлерин бүгү соңет кижилер-биле бир домей, Совет Тыванның чону база каргап, килеңнеп, калчаарап барган чөнгээчилерге ойтур шавыышкынны бээрин шиитпирлиг негеп, төрээн партиязының болгаш чазаанның пиитин, дашпыкты политиказын сеткилдиң ханызындан үүлдүгүүнүп, чурттуң экономиктиг болгаш камгалал күчүзүн улам быжыглаарына шыдаар-ла салыышкынын кирер деп созуп берип турар.

Соңгулдага белеткел ленинчи юбилейге күш-ажылчы эвлегениң чугула үе-чадаларының бирээзи болган. Тываның ажылчынарының, колхозчуларының, интеллигенциязының боттарына алган социалистиг хүлээлгелери совет улустуң револючуу болгаш күш-ажылчы чаңчылдарына. Ленининиң номналынга оларның шынчы чоруунуң көргүзүү-дүр. Ол-хүлээлгелер амыдырапда чедиишкиниг боттанып турар. Соңгулда кампаниязының үезинде чедип алдынган бүгү-ле эң дээре, ажыктыг үүлдерни быжыглаары, социалистиг чарыштың тугун улам бедик тударын, чаа-чаа бедиктерже баазымнарны кылыры Төрээн чурттуң мурнунга патриотчу хүлээлгевис-тир.

Март 16-да эрткен соңгулда бистиң аныяк республикавыстың бүгү-ле хөй-ниитин амыдыралын улам идепкейжидиргеге, Советтерниң масалар-биле харылзаазының быжыглаарынга, оларның ажыл-чорудулгазының демократтыг принциптерин калбартырынга улуг рольдуг болуру чугаажок.

Мал кыштагладыышкынында берге байдалды дүрген ажыл эртеринге, часкы хову ажылдарынга белеткелди шапкынчыдарынга, чурттагга, будүрүлге, культура-амыдырал тудуунуң планнарын чедиишкиниг күүседиринге, оске-даа чугула айтырыгларны шиитпирлээринге чаа соңгуттурган депутаттар, чер-чер Советтери эң идепкейлиг киржир хүлээлгелиг.

Совет Тываның ажылчы чоннарының соңгулда хүнүнде чаңгыс эптиг бадылаашкыны Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр оларның улам сырый каттыжканын, В. И. Ленининиң торуттүнген хүнүнден бээр 100 чылынга болгаш бистиң республиканың 25 чыл оюнга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр деп изиг чүткүлдүүн база катап бүүредип бадыткаан.

Төрээн чурттуң улам ыңайгы чечектелиишкини дээш

КЫЗЫЛ ХООРАЙГА

Эртенгиниң алды шак четкелекте найысыладың соңгулда участоктарынче чон шуужүп эгелээн...

Эртежик турган Тараканов кадайын оттургаш, Өөредилгениң № 15 соңгулда участогунуң турар чери—Кызылдың № 3 профессионал-техниктиг училищеэзиниң бажыныче базыпкан. Сактырга, ында чаңгыс-даа соңгукчу чок ышкаш. Кайын ындыг боор, Тараканов, часкан-дыр сен! 6 шак четпээнде-ле бадылаашкын өрээлинде чавыгга бо училищениң оолдар, кыстары чыглып келген турган. Аштырыпканың ол, Тараканов! Кажан оларның барык шуптузу бадылап каапканда, ам-на бюллетень алгаш бадыладың. Бистиң аныяктарывыс черле ындыг: амыдыралче дүрген, хайымныг бурунгаардан бар чоруур. Чүгле бо училищениң безин хөй-хөй курсантылары 18 харлаап, бир-ле дугаарында бадыладыннар. Оларыгга кыргап Таракановтар чоргаарлаып турганнар.

Бадылаашкын хааржаанның чанында дежурныйлап турган аныяк кыска ужуражы бердивис. Ол — профессионал-техниктиг училищениң трактористер курузунда өөренип турар. Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозундан келген Сара Сарыглар-дыр.

— Бир чыл өөренгеш тракторист болур мен. Бо дээрге мээң келир үеги тускай мергежилим болур... Ам 18 харлыг мен. Бир-ле дугаар бадыладым. Ол дээш өөрүп тур мен. Төрээн чурттуң чаагай чоруу дээш, бистиң магалыг эки амыдырал, чуртталгавыс дээш бадылаашкывымны бердим—деп, Сара өөрүшкүлүүдиле чугаалады.

Оон-биле кады бадылаап келир үеним механизаторларының кижи бүрүзүнден айтырар болза, олар бодунуң эжи Сара Сарыглар ышкаш шак ынчаар чугаалаарлар.

Соңгукчулар улам-на көвүдеп, бот-тывынгыр уран үүлдүн концерти эгелеп тур. Ол аразында, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш бадылаашкынын бергеннер-биле ужуражыш тур бис. Орус Вера Лапина, бурят Цыренма Радиаева, татар Елена Шаймарданова, тыва Николай Түлүш дээш ышкаш, бистиң чурттуң оске-даа националдарының хөй-хөй толээлекчилери боттарының бадылаашкынның чаңгыс кижи дег бир эп-сеткил-биле бергеннер.

А. НУГУУРАК.

* * *

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң депутаттар соңгуурунуң № 17 соңгулда участогу. Бир дугаар автозажылагый черинниң клубунуң залын арыг-силиг, көрүштүг кылдыр шимеп каан.

Соңгулда участогунуң даргазы соңгукчуларга байыр чедиргеш, боттарының бадылаашкынын бээринче чалаан.

— Коммунизм тургузуп турар улуг Төрээн чурттумиүң улам ыңай шалыышкыны-биле чечектелири дээш, чаа соңгуп турар депутадывыстың чонга төлептиг бараан болуру дээш, Коммунистиг партиявыс дээш бадылап тур мен, мону чүге чугаалап тур сен дээрге, бир дугаарында бадылаан кижи ыыт чок эрте бээрге эпчок чүве-дир—деп, автобүдүрүлге слесарь Анатолий Семенович Лазерь чугаалаап, бир дугаарында бадылаан.

Совет Армияга албан эртиргеш келген, ам моторист Василий Зимин ийи дугаарында бадылады. Аңаа чеде бергеш, күш-ажылчы херээжер дугайында чугаалап көрүнерем деп оон дилээримге:

—В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнүн чедиишкиниг уткууру-биле беш чылдың дөртку чылында алган социалистиг хүлээлгемнең Совет Конституциянын хүнүнге чедир чүгле долдур эвес, харын ажыр күүседир дээш бүгү күжүмүү бээр мен — деп, ол чугаалады.

Ол-ла АТБ-ниң бухгалтери Надежда Петровна Данилова бадылаап, мынча дээн:

— Кыдат чөнгээчилериниң бистиң чурттуң кызыгарынче араатанзыг ёзу-биле халдап турганын маңаа бадылап тургаш-даа, килеп-биле бодап турдум, ынчангаш аңаа харыы кылдыр улам эки ажылдаар, быжыг туруштуг, семремчилердиг болур бис.

К. АЛЕКСЕЕВ.

* * *

ЧӨӨН-ХЕМЧИККЕ

Чөөн-Хемчик районнуң бүгү соңгулда участоктарынга чергелеп Советтерниңге соңгулда организастыг эгелээн. Баян-Тала, Ийме, Шеми, Ак-Даш, Ишкин, Манчүрек, Кулун-Дүжер, Хайыраканда соңгулда участоктарынга бадылаап соңгукчулар эртенгиниң 8—10 шактарда бүрүн бадылаашкан.

Баян-Таланың соңгулда участогунга бадылаары-биле 67 харлыг пенсионер Донгак Дембилдей бадылаашкын бюллетенин алгаш, мынча дээн:

— Мен шаанда ядыы-түреэги байдалга өскен кижи мен. Совет эрге-чагырганың, Улуг октябрьның ачы-хавыязы-биле улуг аас-кежиктиг, эргелөөлиг болганымга Коммунистиг партияга, Совет чазакка өөрүп четтиргенимнең плезин тур мен—дээн. Бирги соңгуп турар аныяк тудугжу Нюра Монгуш аныяк соңгукчуларның мурнуңдан чүве чугаалаан.

Соңгулда хүнүнге районнуң ажыл-ишчилери күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр. Төрүүр 38 муң хойларның, 800 ажыг пиектерниң чаш төлүн менди камгалап ап турар. «Чыраа-Бажы» совхоз төрээн 7650 хойларындан ол хире хураганны камгалап алган. «Сүт-Хөл» совхозта төрээн 14535 хойларның хураганнарын оңча-менди доругун турар. «Чыраа-Бажы» совхозтуң хойжуу Т. Донгак төрээн 345 хойларындан 20 пийстерни ап, артык олчалыг болган. Хойжу К. Ондар 260 төрээн хоюндан 270 хураганны алган. Күш-ажылчы улуг чедиишкиннерни өске-даа ажыл-агыйлар, коллективтер чедип алган.

ТЕС-ХЕМ РАЙОНГА

Самагалдайның чурттакчылары соңгулда участогунга эртежик-ле кээп эгелээн. Участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы Василий Сарбаа соңгукчуларга байыр чедиргеш, бадылаарынче чалаан. Баштай аныяк соңгукчулар бадылаан. Район төвүнүң соңгукчулары эртенгиниң 10 шакта барык шупту бадылаапканнар. Музыка школазының, Культура бажыңының коңцерттерин соңгукчуларга бараалгаткан.

«Чодураа» колхозтуң төвүнде соңгулда участогунган редакциягга дыңнатканы болза:

Эртенгиниң 6 шак. Соңгулда участогунуң даргазы соңгукчуларны чалаан. Бир-ле дугаарында соңгулда хааржаанның чанында 77 харлыг пенсионер, коммунист Елизавета Сундуковна Чанзымаа чеде бергеш: Коммунистиг партияга болгаш Совет чазакка аас-кежиктиг кыраан назы дээш кызыгаар чок өөрүп четтиргенин илергейлээн.

Тес-хемчилер бир деминг, улуг организастыг бадылаанар.

Соңгулда хүнүн чедиишкинниг уткаан малчыннар Тес-Хемде хөй. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадары эш Данаурунуң удуртканы хойжу бригада 1319 төрээн хойлан 1336 хураганны алган. «Ак-Эрик» колхозта мурнакчы хойжу Дагба Языр төрээн 277 хойларындан 290 хураганны алган. «Тес-Хем» совхозта хойжу Сэар Монгалбин, Увааннай Тере-Бады оларның күш-ажылчы көргүзүглери база бедик.

* * *

БАЙ-ТАЙГАГА

Районуң бүгү чедя соңгулда участоктарынга соңгукчуларның 90 ажыг хуузу боттарының хамаатыы хүлээлгезин бадылаашкынның баштайгы шагында күүсединнкеп. А Туралыга соңгулда участогунга эртенгиниң 6 шак 30 минута турда соңгукчулар бадылаашкынын доозупкан. Кызыл-Даг салбырның соңгукчулары бадылаашкынын дыка эрте күүсеткен.

* * *

МӨҢГҮН-ТАЙГАГА

Район төвүнден ырак черде турар Тоолайлыгның малчыннары эртенгиниң 8 шакта бадылаарын доозкан. Мөген-Бүрен участогунуң соңгукчулары бадылаашкынын база эрте доозкан.

* * *

ТОЖУ РАЙОНГА

Районуң соңгулда участоктарынга бадылаашкын эртенги шактарда доозулган. «Тоора-Хем» совхозтуң Ий болгаш Төп, аңныыр ажыл-агый черинниң Хам-Сыра салбырларынга бадылаашкынга соңгукчулар идепкейлиг киржин, бадылаашкынын берген.

Тожунуң ажыл-ишчилери соңгулдага база-ла күш-ажылчы улуг белектерлиг ужураш-кан. Ырбанның ыыш белеткекчилери, тывыштчы артельдериниң аңчылары, малчыннар соңгулда хүнүн бедик күш-ажылчы белектерлиг уткаан.

* * *

БИИ-ХЕМ РАЙОНГА

(Телефон-биле). Республиканың улуг районнарының бирээзи Бии-Хем районунуң ажылчы чоннары коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң чаңгыс аай блогу дээш боттарының бадылаашкынын бир үн-биле бергеннер. Эртенгиниң 8 шак чедип турда мраккы Хүт, Севи, Могай, Ленинка дээш оон-даа өске суурларның чурттакчылары бадылаашкынын доосканнар.

Ленинкада соңгулда участогунга бадылаашкын эгелээринин мурнуунда суурнун хоочун чурттакчызы 70 харлыг Иван Федотович Глуховенко айаа келген.

— Хаанныг үеден эгелээш бо хүннерге чедир хөйну көрдүм. Делегейниң улуг дайынчарын-даа көрдүм, аңаа киржип-даа чордум. Бистиң амгы үевис чүүдеп-даа артык магалыг-дыр. Ынчангаш кыдат чөнгээниң дугайын улустап дыңнаап, аңаа каргыш четирип ор мен. Делегейге дайын болбас ужурлуг — деп, ол чугаалаан.

* * *

КАА-ХЕМ РАЙОНГА

Районнуң ажылчы чоннары чер-чер Советтериниң соңгулдазында улуг күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужураштыр. «Тилелге», «Коммунизмче орук», «Октябрь 14 чылы» колхозтар күрүнеге сүт садарының квартал планын соңгулда хүнүнде 140—170 хуу күүсеткеннер.

Сүт-Бажының, Бельбейниң, Бүрен-Аксының, Көк-Хаактың соңгулда участоктары ажылын эң эки организастаан турган. Сүт-Бажының соңгулда участогунга бо чылын чаа соңгуп турар Үйнүк Ооржак бир дугаарында келгеш, быжыг тайбың, чырыткылыг аас-кежик, бистиң Төрээн чурттувустуң чечектелиишкинин дээш бодунуң бадылаашкынын берген.

Хүндүскүүнүң 12 шакта соңгукчулар колдуунда бадылаашкынны доозкан.

* * *

ӨВҮР РАЙОНГА

Районуң соңгулда участоктары эртенгиниң 6 шакта бадылаашкын эгелээри билек чоннуң участоктарже шуужары үзүктел чок үргүлүлеп турган. Эртенгиниң 8 шак ажыын турда, районуң бүгү соңгукчулары боттарының бадылаашкынын берип доозкан.

Соңгулда Бора-Шай ным. Саглының участоктарынга эң организастыг эрткен. Районуң «Кызыл туң» колхозу болгаш «Коммунизмче орук» колхозтуң Бора-Шай сүт-бараан фермазы база «Торгалыг» совхозтуң Чаа-Суур салбыры соңгулда хүнүнге улуг күш-ажылчы белектерлиг ужураш-каннар. Ук черлерде малдың чаш төлүн камгалап алыры чедиишкинниг чоруун турар.

Аныяк хоорайга

Тываның эң-не аныяк хоорайы — Ак-Довурак март 16-да байырлал шинчи кирген. Соңгукчулар эртен эрте соңгулда участоктарынче шуужүп-ла эгелээн.

Хоорайның төп соңгулда участогунуң кассталга шимелдезин шевергин кылган. Бюллетеньнер сүттар хааржак чанынга соңгукчулар чоокшулап келирге, лампочкалар чырый бээри билек: «Тайбын дээш бадылап тур мен» деп бижээн сестер көстүп келир турган. Рудникте забойщик Хүлер-оол Сээл бо чылын бир-ле дугаарында соңгулдага киришкен. Од бюллетеньни ап тура:

— Тываның аар үлетпүрүүнүң баштайгызы «Тыва дагдугу» комбинатта ажылдап турар мен. Бистиң бригадавыс ай планын 140 хуудан кудулатпайн келген. Төрээн чурттумнуң экономиктиг күчүзүн быжыглаарынга бодумнуң үлүүмнү киирер дээш улам күжениишкинниг ажылдаар мен — деп чугаалаан.

Т. ТАЛГАНЧИК.

СОВЕТ ХӨЙ-НИИТИНИҢ КИЛЕҢНЭЭШКИНИ

Совет-кыдат найырал ниитилелиниң Төп баштаар черн ниитилелдиң кежигүннериниң болгаш активчилериниң өөмүзөзинден медегеледи хүлээп ап, совет-кыдат кызыгаарга Пекин эрге-чагыргаларының организастаан чепсектиг чөнгээнинге ханы килеңнээшкинии илергейлээн.

Даман ортулукка калчаалыг чөнгээ болза, Кыдатка Мао Цзэ-дун бөлүүнүң өөскүдүп үндүргени антисоветчи калчаарап барган кампаниянын уламчылалы болур. Кыдаттың ажылчы чоннарының социалистиг чаалап алышкынарын айыылдың аданга тургускан Мао Цзэдуниуң болгаш оон чоок кижилериниң үүлгедишкинилери чүгле совет улуска удур эвес, харын база кыдат улуска удур үүлгедиг дугайын бо чөнгээ хереченлеп турар-дыр.

Улуг Ленин болгаш кыдат улустуң алдарлыг оглу Сун Ят-сен совет болгаш кыдат улустарның найырылының үндезинлекчилери болган. Муң-муң совет кижилер болгаш кыдат коммунистер-интернационалчылар ол найыралдаш дээш боттарының амытынын берген. Ол найыралды камгалаар болгаш быжыглаар дээш демисел Совет Эвилелиниң ленинчи Коммунистиг партиязының чайгылыш чок утланылышкыны болуп турар, ол дээш шынчы кыдат коммунистер демисежип турар.

Совет улус-биле найыралга шынчы кыдат ажылчы чоннар маочу бөлүктүң, чөнгээзин болгаш Даман ортулукта совет кызыгаржылараже дээрбечи халдаашкынны килеңнээшкин-биле каргаар дээрзинге бүүрээр бис. Совет-кыдат найырылдың херээ тиилээр, ынчангаш кыдат улус социалистиг чурттарның болгаш антимпериалисчи күштериниң чаңгыс аай чыскаалынга бодунуң туружун эөлээр дээрзинге бүүрелдиг бис.

Будапештиде барган

БУДАПЕШТ. СЭТА-ның тускай корреспондентизиниң дамчытканы болза:

Совет төлээлер Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелериниң Политиктиг консультатиитиг комитединиң ажылынга киржирп-биле Будапештиде чеде бергеп. Төлээлериниң составы: СЭКП ТК-ның Чиигине секретары Л. И. Брежнев (төлээлериниң баштыңы), ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, ССРЭ-ниң камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның киидис эргелекчизи К. В. Русаков.

Будапештиниң Нюгата вокзалынга совет төлээлерни ВСАП ТК-ның Бирги секретары Янош Кадар, Венгрияның Революстуг ажылчын-тараачын чазаанның Даргазы Ене Фок, ВСАП ТК-ның Политбюро кежигүнү болгаш секретары Золтан Комочин, ВУР-нуң камгалал министри генерал-полковник Лайош Цинеге уткаан.

ССРЭ-ниң ВУР-да элчин черинниң дипломаттыг ажылдакчылары уткааннарның аразында база бар.

ВСАП ТК-ның Политбюро кежигүнү болгаш секретары Бела Биску биле ССРЭ-ниң ВУР-да элчини Ф. Е. Титов совет төлээлерни кызыгаардан Будапештиге чедар үдеп келген.

* * *

Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелериниң Каттыжкан чепсектиг күштериниң кол командылакчызы, ССРЭ-ниң камгалал министриниң бирги оралакчызы И. И. Якубовский болгаш Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелериниң Каттыжкан чепсектиг күштериниң штабының начальныгы армия генералы С. М. Штеменко ол-ла поездиле Будапештиде чеде бергеп.

Кызылдың соңгулда участоктарындан тырттырган бо чуруктарда: солагай талазында 90 харлыг соңгукчу **Ирина Макаровна Саульдуң** бажыңында бадылап турары, ортузунда чуруктың № 9 соңгулда участогунга Шолбан Доңдуповна **Ондар** биле **Шопур-оол Михайлович Ондар** оларның бадылап турары; оң талазында чуруктың **Зоя Салчактың** бир дугаар бадылап турары.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

ХӨЙ-НИИТИ БОДАЛЫНЫҢ ИЛЕРЕДИКЧИЗИ

Партияның XXIII съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ныҢ ПленумнарыныҢ төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чайгылыш чокка боттандырарынче бүгү чонну сырый эвиледеп, салган соруглаже кыйгырарынга база ажылчы чонуҢ коммунистиг кижизидилгезинге хүн бүрү үнүп турар хөй санныг солуннарывыс, сеткүүлдеривис-биле чергелештир, хана парлалгазы улуг рольду ойнап, партия организацияларыныҢ дайынчызы болбушаан, коллективтиг пропагандист, агитатор болгаш организаторчы болур хүзөлгезин шынчыдывыс-биле күүседип турар.

Ажылчы чонуҢ коммунистиг кижизидилгезинге улуг рольду ойнап, коллективтиҢ кежигүннерин салдынган соруглганыҢ күүселдезинче сырый эвиледеп турар хана солуннары бистиҢ республикада эвээш эвес. Чөөн-ХемчиктиҢ, ТаңдыныҢ, Каа-ХемниҢ, ОвурүүҢ, Кызыл хоорайныҢ болгаш өске-даа районнарыныҢ колхозтар, совхозтарыныҢ, бүдүрүлге, ооредилге, албан черлериниҢ хана солуннарын чижекке киирип болур. Чараш кааспалгалыг, бижиш турар материалдары бедик утка-шынарлыг хана солуннарыныҢ тодаргай чижээнге Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхозтуҢ партия организациязыныҢ дайынчы органын киирип болур. Ону «Дүжүт дээш» деп адаар.

Ол хана солуп колхозчуларыныҢ амыдыралын, хүн бүрүдегги ажыл-ижин коруүчүкбиле дөмей. коргузүп, үениҢ байдалынга хамаарыштыр ажыл-ишчилериҢ мурнунда кандыг соругга салдынганын билдингир, тодазы-биле тайылбырлап турар. Ырак кыштагдан чедип келген малчын конторага кирип келгеш, баштаар черииҢ даргаларынга ужуражыры ныҢ мурнунда, коридорда азып каан хана солуун баштай номчуп, колхозтуҢ амыдыралында үүү болуп турарын, мурнакчыларны болгаш ажылдан оспаксыраан, хөжудап турарларны оон билип алыр. КолхозтуҢ бо хана солунуҢун чедишкини — партбюронуҢ, ооҢ секретары Хертек СамдаңныҢ хана парлалгазынче кичээнгейин салып турарында.

Партияның Чөөн-Хемчиик райкому, ооҢ пропаганда болгаш агитация кылдызы хана парлалгазыныҢ ажылын үргүлүү хайгаарап коруп, бо талазы-биле партия организацияларыныҢ секретарьларындан негелдеп күштелдирип, херек апарганда, болдунар дузаны чедирип турар. Райком чамдыкта Чадаана хоорайныҢ болгаш колхозтар, совхозтарыныҢ хана солуп редакторларыныҢ семинарын бир хүн иштинде чыылдыргаш, чугула сүмелерни бээр. Хана солунуп канчаар каастап. материалдарны кандыг байдалдыг чыын, оларныҢ дээштиг болуруп канчалдыр чедип ап турарын тайылбырлажып, дуржулгазын аңаа солчур. Хана солуннарын улуг-ла тоон көрбес, ону анаа бир кааспалгага дөмейлээр, үе-шаанда азып делгевес партия, профсоюзтар, комсомол организацияларынга чок эвес. Районнуң Ленин аттыг колхозунуҢ. СЭКП-ниҢ XXII съездизи аттыг совхозунуҢ хана солуннары озалдап үнүп турда, партия организацияларыныҢ секретарьлары эштер О. Дамбаа биле К. Куулар редколлегиядан негелдеп кошкаткан. Ынчангаш партия райкому олардан негеп, хана солунуунуҢ ажылын дарый экижидер дутайында даалганы берген.

Өөүр районнуң колхозтарында, совхозунда. бүдүрүлге, албан черлеринде 15 хана солуну, 5 крокодил, 30 комсомолчу прожектор үнүп турар. Хана солуннарыныҢ делгелгезин база организастаан. Дашпыкы хевири коруттүг. материалдары ынчарлыг, ай санында 1—2 үнүп турар хана солуннарынга—район эмнелгезинде «Медик», «Торгалыг» совхозта «Шалыычы», «Кызыл түк» колхозта «Искра» хамаарыр. Ынчалзажок хана парлалгазын экижидер талазы-биле ам-даа четпес ажылдап турар эге организациялар ам-даа хөй. Амыдырал хандырылга комбинадында партия организациязыныҢ секретары Куулар Түметей, харылзаа конторазында Монгуш Биче-оол хана солуннарыныҢ ажылын кошкак удуртуп келген. Хана парлалгазын бедик идейлиг болдуруп, оларныҢ доктаамал үнерии чедип алыр соругла-биле партия райкому хана солуннарыныҢ көрүлдезин организастаарын, ооҢ-биле чергелештир ол ажылды үндезинии-биле экижидерин бодап коруп болур.

Хана парлалгазы

СЭКП Кызыл хооркому хана парлалгазынче сагыш салып, ону билдилиг удуртуп турар. ООҢ пропаганда болгаш агитация кылдызын хана солуп редакторларыныҢ семинарларыныҢ планын чогаадып кылган, ону типографияга бичии хемчээлдиг кылдыр парлаткаш, хоорайныҢ партия организацияларынга тарадып берген. Семинар бүргүү планда айыткан хүнүнде ыяап болур. Ындыг семинарлар эрткен чылдыҢ ноябрьдан бо үеге чедир дөрт удаа болган. СЭКП хооркомунуҢ бирги секретары П. Киселев — «Ажылды ленинчи ёзу-биле коорү», пропаганда болгаш агитация кылдызының эргелекчизи П. Балуева—«В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл оюнга белеткел дугайында СЭКП ТКныҢ докладының күүседир талазы-биле хоорайныҢ хана солуп редколлегияларыныҢ суругалары», филология эртемнериниҢ кандидады М. Хадаханэ—«Ленин бистиҢ чурттаглавыста» деп лекцияларны номчааннар.

Эки ажылдыг хана солуп редакторлары ботта р ы ы м ың дуржулгазын чыылганнарга таныштырып турар. «ЛенинниҢ идеаларыныҢ Тывага неп тереп тарааны». «АныяктарныҢ идейлиг болгаш күшажыл кижизидилгезиниҢ айтырыглары — хана парлалгазында». «БүдүрүлгениҢ мурнакчы дуржулгазын канчаар чырыдып бижиирил». «ТываныҢ улетпүрүнүҢ хөгжүлдезиниҢ перспективазы» дээш, өске-даа лекцияларны хана солуп редакторлары моон соцгаар болуур семинарларга дыҢнаарлар.

Партия хооркому хана солуп коруүдезиниҢ талазы-биле оргкомитетти тургускан. Комитет план ёзугаар ажылдап турар. ООҢ кежигүннери хувааларда ёзугаар, үлетпүр, транспорт, тудуг организацияларыныҢ, ооредилге, албан черлериниҢ хана солуннарыныҢ ажылын түс-түзунда хынап көргеш, ооҢ түҢнелин тускай хуралынга чугаалажып, херек болу бергенде, дуза чедирип, айтып берип турар. Хана солуннарыныҢ ажылын чедир хынап ап, шын анализ кылырынга оргкомитеттиҢ тургускан рейд бригадалары улуг дузаны чедирип турар.

ХоорайныҢ хана солуннарыныҢ коруүдезин В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл оюнга тураскаатказын. КоруүдениҢ соругазы—коллектив бүрүзүн алдарлыг байырлалга чедишкинниг ужуражырыныҢ мобилизастаарынга хана солуннарыныҢ киржилгезин тодарадыры болур. Хана парлалгазыныҢ кайы хире дээштиин, социалистиг чарышты канчаар чыдып турарын. мурнакчыларныҢ ажыл дуржулгазын нептереткенин. кааспалгазын, үргүлүү үнүп келгенин. активти киириштирип турарын барымдаалааш, ооҢ түҢнелин үндүрер.

Ажыл-агый. культура тургузуушкунунга коскү чедишкинни чедип ап турар бүдүрүлге черлери, ажыл-агыйлар хөй. Ынчалзажок «Хана солуныҢ эки үндүрүп тур дээш мактаар эвес, багай-дыр дээш чемелээр эвес» дээр хөөн-биле ону тоо бодавайн олурар редакторлар база редколлегия кежигүннери чамдыкта таварышкылаар. Партия организацияларыныҢ секретарьлары олардан негевейн турар.

Улуг-ХемниҢ район эмнелгезиниҢ «Кадыкшыл», райпонуҢ «Кооператор», КызылдыҢ хлеб заводунуҢ «Пищевик», Улуг-Хем ыяш ажыл-агый черииҢ «Ыяш кезикчизи» деп хана солуннары чүгле улуг байырладдар таварыштыр үнер. а партия, комсомол, профвиилел организацияларыныҢ удуртукчулары кыдыында хайгаакчылар болуп коруп турарлар.

Чамдык хана солуннарыныҢ редколлегиялары материал чогунга чылдагаанвап. «улус биживес чүве-дир» дээр хөөнбиле холу салдынган олурары черле четпес. Буруу болза ажылчыннарда, колхозчуларда, албан-хаакчыларда эвес, а харын оларныҢ боттарында дизе чазыг чок. БудүрүлгениҢ хүнде көстүп турар четпестерин дүвүредип илередир, а бодунуҢ хомудаан сеткилин ол дораан бижиптер дээрге, хана солуну ам-даа ийи ай болгаш үнер, ынчангаш кижиниҢ бодалы арадан будалып каар. Ындыг таварылга эвээш эвес. Мындыг байдалды өөренип көргеш, улуг, хөй бижилиг коллективтерге айда каш катап үнер хана солуннарны тургузары чугула деп бодаар мен.

В. И. ЛенинниҢ төрүттүнгенинден бээр 100 чыл оюнга чедишкинниг ужуражыр дээш, ТываныҢ ажыл-ишчилери бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган ажылдап турарлар. Партия организацияларыныҢ соругазы — хана солуннары ол хүлээлгелериҢ күүселдезинге төлептиг салыышкынны киирзин дээш оларже кичээнгейин улам улгаттырары болур.

М. СУГЕ-МААДЫР,
СЭКП обкомуныҢ пропаганда болгаш агитация кылдызының инструктору.

Септелгеге эң харыысалгалыг ажылдарның бирээзи — моторларны эптеп доозары. «Сельхозтехника» каттыжыышкынның Биш-Хем салбырының коллективи ол ажылды Григорий Михайлович Межэвка дааскан. Ооң ам харыылап турар участогу чиик ГАЗ-69 автомобильдерниҢ хөделдирикчилериниҢ эптелгезин доозары болган. Коммунист-механизаторнуҢ ажылдап турары шудургу: будүрүлге планын ай бүрүде чүс ажыг хуу күүседип турар.

ЧУРУКТА: салбырның мурнакчы септекчизи Г. М. Межов. А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

„Шынның" материалдарының изи-биле

ХЫНАЛДА БАДЫТКААН

«Байдал дүвүрээзининг» деп эгелиг материал «Шынның» бир номеринге парлатгынган. «Мөрен» колхозтуҢ мал ажылында улуг четпестерни илереткен ол чагаада фантылар шупту шын болган. Ол дугайын СЭКП Эрзин райкомуҢ бюрозунга, колхоз баштаар черииҢ хуралынга чугаалашканы районнуҢ кодээ ажыл-агый эргелелиниҢ начальниги эш Б. Сан-Хөө дыҢнаткан.

Багай ажаалда-харалдыҢ уржуудан өлүп хораан бызааларны, ону харылап турган кижилерге төлеттирген. Кажаазын чогуур өйүнде чылыглаш албаан, кадарчы хүлээлгезин багай күүсеткен Чуңнайны ол ажылындан үндүрген. Кажаалар чылыглаттынган, кудук ажылдап эгелээн, мал чемперии шын чарыгдаарынга доктаамал хыналданы тургускан.

ДЭЭШТИГ БОЛГАН

Ниити чемненилге ажыктыг, ону эки организастаар болза, кижилериҢ, ылаңгыя артель будүрүлгезинде колхозчуларныҢ ажылдаарынга таварымчалыг болур. Чөөн-Хемчик районнуҢ Баян-Талада столовая ажылын шүгүмчүлээп чагаалы редакция алгаш, ону хынап хемчег алыры-биле шилчитккен.

«Октябрь 30 чылы» колхозтуҢ баштаар черииҢ даргазы эш М. МирчиннииҢ харыылааның ёзугаар алырга, четпестерни хыналда бүрүн бадыткаан. Столоваяга багай ажылдап турган Сат Севилчан биле Куулар Оюмаа оларны ажылындан үндүрген. Ниити чемненилгеде чаа кижилер Александра Монгуш биле Вера Монгуш ажылдап эгелээн. Олар столоваяның ажылдаар шагын чурумчутпушаан, чемниҢ шынарын экижидеринче чугула кичээнгей салып турар.

КОДАННАРДА

Улусчу контроль

Чөөн-Хемчик районнуҢ «Сүт-Хөл» совхозтуҢ Бора-Тайга салбырында хөй мал моецнеттинген. Ак-Даш, Ортаа-Тал сүт-бараан фермалары, семиртилгениҢ Шеми-Аксы фермазы, оон-даа өске бода мал коданнары. Манчүректе, Шатта, Чечектиг, Чушкутта хойжу бригадалар бар.

Мал кыштаглаашкынын чедишкинниг эрттиреринче, улуг болгаш чаш малдың күжүн суларатпазынче улусчу контроль бөлүү кичээнгейин угландырып, бөлүктүг хуралынга бригадирлериҢ информацияларын дыңнап, четпестерни чайладыр талазыбиле организастыг хемчеглерни ап келген. Контролёрларны график ёзугаар коданнарже чорудун, кыштаглаашкынның байдалын доктаамал хынап келдивис. Улуг соок үезинде күжү баксыраан шээр болгаш бода малды ыжык, чаглак чок черлерге чемгерип турганын контролёрлар илереткеш, чогуур хемчегни алган, түҢнели эки болган. Январь-февраль айларда Ак-Даш, Ортаа-Тал фермаларында кажааларын иштии өл турган, ону база эткен. РайоннуҢ болгаш совхозтуҢ тускай эремнигериниҢ талазындан зоотехник-ветеринарлыг хемчеглерни алганындан Ак-Даш сүтбараан фермазында сүт ковүдеп, хүнде бир инекке онаштыр 8—10 ажыг литр сүт сагдыныл турар апарган. Ак-Даш, Ортаа-Тал, Доора-Хадында бода малды тургузу азыраарын организастаан.

Бистиң улусчу контролёрларывыс Ортаа-Тал фермазында мал чеминиҢ чарыгдалында четпестерни илереткен. Сиген, силосту черге теп, малга бастырып турган. Чем каап бээр кормушкалар хыналда соонда кыдынган, мал чемни төтчеглээр чорук чайлаттынган. Донгак Кашпык-оол бригадирлээн Шатта хойжу бригадага чоокта чаа чоруттунган хынаддадан шыңгыы четпестер база көзүлген. Малчыннар кажааларының иштин дем-биле коптарып, мал чеминиҢ чарыгдалынга норманы тургускан. Дүүу тастаан хойларга хап кедирер, эмнээр хемчеглер алдынган. Бригадада хураганнаашкын массалыг үргүлүлеп турар, чаш толде хорамча чок, сакманныг аргабиле доруктурары ында организастаттынган, мал чемни доктаамал эккеп турар. Ынчалзажок ол бригаданыҢ кадарчылары оттулар чүүл-биле кызамдыгып турган. Салбырнын удуртукчузу В. Тойлуг-оолду контролёрлар дүвүреткен соонда оттулар чүүлбиле малчыннарны хандыра берген. Кончук бригадирлээн хойжу бригаданыҢ малы ЧечектигниҢ одарларында. Бригадага мал чеминиҢ чарыгдалынга кам чок чоруктар турганы чайлаттынган. Манчүректе шээр мал коданнарының байдалы эки. Бригадир Ашак Сергей организастыг хемчеглерни ап келген.

Бөлүктүг контролёрлары О. Соскур-оол, С. Мочак-оол, С. Дөтпе, Х. Сарыг-оол, О. СаҢчай оларның хыналданы организастап, эки түҢнелди чедип ап турарын демдеглээри чугула. В. И. Ленинниң төрүттүнгенинден бээр 100 чыл болурунга, Совет Тываның 25 чыл оюнга күш-ажылчы белектерлиг ужуражырынче малчыннарның тура-соруун кодүрбүшаан, кайда-ла четпестер үнүп кээр болдур, контролёрлар дыңнангыр кулаа-биле, коскү караа-биле илередип, хөй-ниитининҢ активчилериниҢ күжүнге даянып алгаш, оларны чайладып турар.

Ынчалза-даа бистиң бөлүктүг ажылынга четпестер бар. Кыштаглаашкын байдалынга улусчу контрольду күштелдиреринче ап турар хемчегливис өй-шаанда эвес болгулаар. Малдың байдалынче кичээнгей салгаш, кадарчыларның амыдырал-чурттагаавын, хандырылгазын эскербейн баар чоруктар контролёрларда бар. Кыштаглаашкынның чедишкинниг болуру малчыннардан хамааржыр, ынчангаш оларның бүгү хандырылгазынче сагыш салыры чугула. Ортаа-Талда чунар-бажың ажылдавайн турда, хойжу бригадаларда чунар-бажыңнар барык чок турда, шээр мал коданнарының чамдыктарында автолавкалар четпейн баар таварылгаларда, медицина хандырылгазы база-ла четпес турда, бөлүктүҢ шугуму-биле ону илередиээн.

Кыштаглаашкынга контрольдуҢ дээштии дээш организастыг ажылды моон соңгаар күштелдирери улусчу контролёрларның соругазы ол.

С. ЧАДААЛАЙ,
Бора-Тайга салбырда улусчу контроль бөлүүнүң даргазы.

Механизатор кыстар отряды

Шогойтуй районнуҢ «Агинский» совхозунуҢ кызыл-булуңу кежээниҢ-не өөредилге комбинады болу бээр. СовхозтуҢ саанчы, хойжу, контора ажылдакчылары — 22 кызы столдарга эзлчеглиг кичээлин кылгаш олуруптар. Ам ийи ай эртерге, ол кыстар совхоз ховуларынче трактордуг үнүптер, а күзүн оларның чамдыктары комбайн башкаргаш ажылдап кириптер.

Забайкальеде оон өске-даа ажыл-агыйлар кыстарны, херээженнерни механизаторлар кылдыр белеткеп турар. Кырин районда 70 хире. Онон районда—50 ажыг кыс дөрт ай хуусаалыг курста өөренип турар. Көдээ профтехучилищелерде өөренип турар кыстар 130 ажыг.

Бо чазын барык муң механизатор кыстар колхоз, совхоз ховуларынче машиналарлыг үнүптер.

(СЭТА-ның корр).

Чита.

СЭКП ТК-ныҢ октябрь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга

СУГГАТ-ДҮЖҮТТҮҢ МАГАДЫЛАЛЫ

СЭКП Төп Комитединиң октябрь (1968 ч.) Пленумунуң шиитпирлери-биле дүүштүр, колхозтар болгаш совхозтар бодунуң ажыл-ижин анализтеп көрген болгаш оон чогуур түҢнелди үндүрген. Чер ажылының культуразын, хамыктың мурнунда суггарылганы чөптүг ажыглаан тургаш, тараа база мал чеми культураларының дүжүткүрүн бедидер дугайында Бай-Тайга районнуҢ тараажылары республиканың ажыл-агыйларынга кыйгырыгны үндүрген.

Суггат улуг ажыктыг дээрзин эрткен кандаашкынныг чыл база катап көргускен. Чүгле суггаттың ачызы-биле бир гектар тараа культураларындан 8 центнер дүжүттү алгаш, «Мурнакчы» колхоз күрүнеге тараа дужаарының планын орамчок ажыр күүседир аргалыг болган.

«Тээли» совхозтуң Бай-Тал салбырында Хертек Даакка удуртказ суггатчы звено бодунга быжыглаан участоктуҢ бир гектарындан ортумаа-биле 15, а чамдыктарындан харыында 25 центнер дүжүттү алган. Моон алгаш көөрге, районнуҢ тараажылары бедик дүжүт өстүрөр талазы-биле дуржулга дилеп, өске черлерже барбас, боттарында-ла бедик дүжүттүҢ мастерлери бар ышкажыл. Ынчалза-даа мурнунда чылдарда суггаттыг черден алза чогуур дүжүттү чедир албайн келген. ООҢ чылдагааны чүдел?

Маңаа мындыг чижекти көрээлиҢер. «Мурнакчы» колхоз эрткен чылын 100 гектар кукуруза тараап, аңаа 500 тонна одекти теккен, чайын ийи катап суггарган. Ынчаарга оон барык-ла дүжүт албаан, харын-даа каража 4368 рубль болган. Ол артельдиҢ девискээринге кукуруза үнмес дээни ол бе ынчаш? Чок, ындыг эвес. Агротехниктиг негелде ёзугаар 2 катап суггарган, хөй өдек база төккен-дир. ООҢ кол-ла чылдагааны чазын черни кончуг багай шынарлыг кылдыр аңдарганынга, үреэниии багай чашканыында-дыр. Оон аңгыда, тарылга мурнунуң суггарылгазын база чайгы суггарылганы чогуур денелге чорутпаан дээрзин айтыр херек. Суггарылганы чоруптар, шээр мал коданнарының чамдыктарынга автолавкалар четпейн баар таварылгаларда, медицина хандырылгазы база-ла четпес турда, бөлүктүҢ шугуму-биле ону илередиээн.

Кыштаглаашкынга контрольдуҢ дээштии дээш организастыг ажылды моон соңгаар күштелдирери улусчу контролёрларның соругазы ол.

С. ЧАДААЛАЙ,
Бора-Тайга салбырда улусчу контроль бөлүүнүң даргазы.

Суггатчылар-биле керээ чарарын «Тээли» совхоз эгелей берген. Совхоз 108 суггатчыларының кижи бүрүзүнге чуга манза база демир шиттерни, дүнеки үеде чер суггаларда хереглээр фонарьларны тып бээрин хүзөөнгеп. Ол ышкаш совхоз бодунуң 30 суггатчыларынга эргежок чүгула чүүлдерни белеткеп турар.

ХөрээнүҢ суггап үреларин болдурбас дээш, район бо чылын 1027 га черни дилиндектеп суггарар. 712 ганы чаштырып суггарар апаар. «Тээли» совхозака суггатчыларның механизастаттынган звенозун тургускаш, оларга «Беларусь» деп 7 трактордуң, 7 чаштырыкларны болгаш өске-даа техниканы бээр. Ол звено Доң-Терек участогунга ажылдаар.

Амдыгаа чедир ажыл-агыйларның тарылга шөлдеринге суггатчылар турары-биле кылган будка-бажыңчыгаштарны кылбас турган. Моон алгаш көөрге, оларның ажылынче чогуур кичээнгейни салбайн келген-дир. Чаъстыг, хаттыг, ишиг хүннерде суггатчы кижи чаглактанып чер чок турган. А хоёу-шөлде ажылдап турар кижилерге ыяштанып, дыштанып чер кончуг ажыктыг дээрзи кымга-даа билдингир. Дүжүттүң салыымолу суггатчыларда деп санаш, оларның ажылдаар, чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургузары совхоз дирекциязының база колхоз баштаар черииҢ хүзөлгези болур.

Суггатчыларның ажылын үнелеп, социалистиг чарыштың үиилекчилерин ССРЭ-ниҢ улус ажыл-агыйының чедишкиннериниҢ делгелгезинче хөйүү-биле чорудары, алган дүжүт дээш немелде төлевирии бээри бо чылын көрдүнген.

Бедик дүжүт алыры үрезиндеп, чемишчидилгени чеп ажыглаарындан аажок хамаарыылгалыг. Эрткен чылын «Мурнакчы» колхоз «Саратовская-29» деп үрезинии 50 га черге тараап. ооҢ бир гектарындан-на ортумаа-биле 15 центнер дүжүттү алган. Баштайгы шенелде кончуг эки түҢнелдиг болганын барымдаалаш, бо чылын 200 гектар черге ол үрезинии чажары көрдүнген. Чүге дизе, эрткен чылын ол сорттуу тараап, чамдык участоктардан харын-даа 28 центнер чедир дүжүттү алган. Ынчангаш колхоз ам колдап турар «Московка» деп сорттуу чоорту солуур апаар.

Бай-Тайга район мал ажылагыйдыг. Ынчангаш сиген шөлдерин суггарар талазыбиле база улуг ажылдар көрдүнген.

Район суггаттыг черииҢ шөлүн калбартыр. Ынчангаш ол соругла-биле «Тээли» совхоз Ак-Терек, Улуг-Ооруг, Сукпак бугаларын септеп, алгылдар, «Мурнакчы» колхоз Базаракта элээн үр үеде ажыглавайн келген Ээр-Хавак бугазының 5 км участогун бо чылын септээрин. алгыдарын планнаан. Суггарылга болза, чаңгыс чылдың ажылы эвес, ынчангаш ылангыя «Тээли» совхозтуң Бай-Тал салбырында Аржаан-Баарының бугазын катап ажыглалга киирер аргазын бодаар болза чугула. Шаанда хуу араттар ол буганы каазын үндүргеш, тараа тарып, багай эвес дүжүттү ап турган. Ол буганы катап ажыглаары чүге чугулал дээргe. ооҢ мырыңай ырак эвесте ешку бригадазының кадарчылары бар. Ол буганы ажыглаашл, мал чеми сигеннерни тарыыр болза, кончуг чугула дээрзин малчыннар чугаалажып турар. Оон аңгыда бригаданың девискээринде Улуг-Терек аксында база мал чеми тарып болур элээн чер бар. Ону суггарар арга бар.

С. ХЕРТЕК.

Партияның VIII съездизиниҢ 50 чылынга

СОЦИАЛИЗМЧЕ ШИЛЧИИРИНИҢ ПРОГРАММАЗЫ

Бистиң чуртувуска социалистиг ниитилелди тургузарының программазын партияның хүлээп алган съездизиниң болган үеэнден бээр чартык чүс чылды эрткен бис. Төөгү ёзугаар алырга, 50 чыл—шоолут эвес үе болза-даа, сонгал дешилгече ол чылдар кайгамчыктыг, кижи төрелгетениҢ базымы таан-даа талыгыр! ССРЭ-ге социализминиҢ бүрүн, үзе тиилээни ленинчи партияның удуртулгазы-биле совет улустуң революшчу-чаартыкчы ажыл-чорудулгазының кол түҢнели болган.

Ынчан, 1919 чылда социализминиҢ үндезиннери чаа-ла тургустунуп турган. Тиилээн пролетаржы революциязының баштайгы чүүрү чаа ниитилел тургузуун шыңгыы тулчуушкуннарга камгалап алган. Ол аар-берге-ле хүннер болган. Аныяк, дужурулга чок болгаш багай чепсегленген Кызыл Армия сес муң километр дурттуг алды фронтуга ак гвардейжилер-биле даштыкы эжелекчилериҢ чаа шериг техниказы-биле чепсегленген, эки өөреттингеп аг-шериглеринге удур амы-тынын артынга катаап демисежип турган. Ол хүннерде Советтер Республикаэы социалистиг кара чаңгыс чурт болган. ооҢ туружу чалым хая-даш дег быжыг, ынчангаш делегей контрреволюциязының чалгыглары аңаа үскеш, чымчырлып турган. Ам делегейниҢ социализм чурттарының дем каттыштырыгазы бар апарган, ынчангаш оларның интернационалчы деткижери, бергелерии бир чурттуң ажыл эртеринге дузалажыры социалистиг системаның өске чурттарының база сагыш салыр күзели болу берген.

* * *

Партияның VIII съездизи 1919 чылдың март 18-те чыылган. Ынчан иштики контрреволюциябиле империалистиг эжелекчилериҢ эвилели ылап тургустунган. Аныяк Совет республика бүзөлеткен шивээ болу берген.

Съезд Кремльге ажыттынган, аңаа В. И. Ленин эге сөзүн чугаалаан. ДелегейниҢ эң күштүг бүгү күрүнелери—шынап-ла кончуг улуг шериг күжү аныяк Совет республикага удур бүгү чепсээ-биле туружун турар. Ындыг болза-даа ол күш мооң мурнундаазы дег быжыг эвес апарган. Ынчангаш бистиң ол улуг күшке удур демиселге тиилекчилер болуп үнериис—күүсеттинмес соругла эвес болгай деп, Владимир Ильич ол партия съездизин ажыдып тура демдеглээн.

Съезд ТК-ныҢ отчёдун, партияның чаа программазының, кедээге ажылдың, дайын байдалының болгаш партияның шериг политиказының дугайында болгаш өске-даа чамдык айтырыгларны чугаалашкан. Партиянын үндезилекчизи, баштынчызы В. И. Ленинниң илеткелдеринче, чугааларынче съезд кол кичээнгейин салган. В. И. Ленин съездиге сес катап сөс алган. Владимир Ильич революциянын чаалап алышкыннарын совет улустуң камгалаан демиселиниҢ түҢнелдерин бодунуң чугааларынга үндурген, чурттуң иштики болгаш даштыкы политика талазы-биле туружун таймылбырлаан, чурттуң социализмче хөгжүүрүнүң оруктарын төлевилээн.

Партияның чаа, ийиги программазын съездиниҢ чугаалашканы болгаш хүлээп алганы эң чугула ужур-дузалыг болган. РСДРП-ниҢ II съездизинге 1903 чылда хүлээп алдынган бирги программа күүсеттинген — пролетариаттың диктатуразы чаалап алдынган. Улам бурунгаларының программазы-биле—социалистиг ниитилелди тургузарының программазы-биле партияны, ажылчы чоннарны чепсеглээр — сорулга тургустунган.

Бистиң партиявыс программа айтырыгларын эң чугула ужур-дузалыг деп кезээде үнелеп келген. Программаны эде чаарттырының эргежок чүгулазының дугайында айтырыгны партия VII (Апрель) конференциязынга, VI болгаш VII съездилерге чугаалашкан болгай. VII съезд Ленинге баштаткан программа комиссиязын сонгааш, РКП(б)-ниҢ программазының төлевилелин белеткээрии аңаа даскан.

Хамаатыг дайын чоруп, чурт айылдыг байдалда, ынчангаш камгалаа айтырыгларынче эң улуг кичээнгей салыры негеттинип турза-даа, большевик партия бурунгаар көрүп турган. Ол тиилээринге бүзүредиг болгаш бодунуң чаа программазын херек кырында төлевилеп эгелээн. («СЭКП төөгүзү», 3-кү том, 2-ги номунуң 238 дугаар арныңдан көрүнер).

Бистиң революциявыс делегейниҢ социалистиг революциязының бир кезээ, ооҢ үе-шаа 1917 чылда Россия пролетариадының тиилелгези-биле чергелештир келген деп бодал В. И. Ленинниң удуртулгазы-биле чогааттынган программа төлевилелинде онза тодаргай демдеглеттинген. Ленин ол төлевилелди кылып турган, чаа программаның чорудар ажылга удуртулга болган турарынче, аңаа социализм тургузуушкунунуң баштайгы базымнарының дужулгазын киирериниче, кандыг-даа хоозун бодалдардан, төлевилелдерден ооҢ хостуг болган турарынче сагыш салган. Ол программага чүгле Россияның улустарының чоокку келир үези эвес, харын социализмче орукка большевизмниҢ дужулгазын, бистиң революциявыстың дужулгазын колдуунда чугаажок катаптаар өске чурттарның улустарының ырак эвес келир үези база эртем ёзугаар үндезилеттинген.

Ол программа экономика талазы-биле буржуазияның хөрекги байлаан хавырарын доозар, чаңгыс аай социалистиг план ёзугаар чурттуң ажыл-агыйын организастаар, будүрүкчү күштерни бүгү хемчеглер-биле кедүрерин организастаар, профэвилелдерни социалистиг тургузуушкунга киириштиреринче эвилелдээр, чонну күш-ажылдың социалистиг сагылга-чурумунга кижизидер сорулганы тургускан. Улус ажыл-агыйының сорулгаларын шиитпирлээринге буржуаз тускай эртемниглерни Совет эрге-чагырганың контролю-биле ажыглаары база чугула турган.

Пролетариат диктатуразының үезинде социалистиг тургузуушкуиче биче-биче будүрүкчүлерни эвилелден киирип болуру—революшчу эртемниҢ эң чугула бодалдарының бирээзии чаа программа бадыткаан, социалистиг улус чер ажылын организастаарда алыр хемчеглерни төлевилээн.

Программа төлевилелин съездиге чугаалажып турда, ылаңгыя, ооҢ теоретиктиг болгаш практиктиг кезектериниҢ талазы-биле Бухарин-биле маргылдаага В. И. Ленин бистиң чуртувуска социализмни хөгжүдеринин перспективаларын илереткен. Бөдүүн бараан будүрер ажыл-агыйның болгаш монополистиг болгалак капитализмниҢ дугайында тайылбырны программага киирериниҢ эргежок чугулазын бүзүредип көргүспүшаан, Ленин ындыг тайылбыр бээринден ойталаары социалистиг тургузуушкун-биле холбашкан бергелерии херекке албааны ол болур деп чүвени көргускен.

Пролетар революциязы социалистиг чурум тургустунмаанда боттанып, ооҢ үндезиннерин революция боду тургузаар. Хоорайга капиталистиг элементилер, көдээге муң-муң кулак ажылагыйлар база артып калган турар. Ол байдалды херекке албас болза, пролетариаттың аңгы демиселиниҢ чидиин чажырганы ол болур ийик. Бичe-биче бараан будүрүлгезинин ужурун марксисчи ёзу-биле көөрүнден ойталаар болза, бичe-биче миллион-миллион будүрүкчүлерге, ажылишчи тараачын чоннуң массазынга хамаарыштыр партияның эртем ёзугаар бодап тургускан шугумнуг болур аргазын чок болдурар, ол массаны бодунга инжиктирип алыр херек, шын харылзааларлыг турар болза, ооҢ-биле кады социализм тургузуп болур, тургузар херек деп, Ленин санап чораан. Социалистиг чаа тургузугну тургузары—чүгле социалистиг үлетпүрүү эвес, харын социалистиг кедээ ажыл-агыйны база тургузар дээни ол.

Программага чүгле империализмни тайылбырлаары-биле кызыгаарлаттынар ораалдажылыкынарга удур В. И. Ленинниң демисели социализмниҢ салым-чолун шиитпирлээриге хамааржылгалыг тараачын чонга хамаарыштыр шын стратегия шугумун төлевилээри дээш демисел болган. «Пролетариат ажылчы тараачынны өнчүүрек тараачындан, — ажылдакчы тараачын-

Акы-дуңма найыралдың үре-түңнели

Болгар улус ам юбилейлиг чылда ажылдап турар. Болгарияга социалистиг революцияның тиилээнининң 25 чыл оюн төлептиг демдеглээр деп бүгү-ниити чүткүлден төрүттүнген күш-ажылчы онза колдурлүүшкүн бүдүрүлге черлеринде, шахталарда, чаз тудугларда, чер ажылының кооперативтиг ажыл-агыйларында — чер болганда калбарган.

Совет Эвилели биле Болгария Улус Республиканың аразынга найырал, кады ажылдажылга болгаш дузалажылга дугайында чарган Керээниң 21 чыл ою улуг байырлал чылының база бир чугула хүнү болган. Ук Керээге 1948 чылдың март 18-те ат салган, а 1967 чылдың майда акы-дуңма ийи чурт ол Керээни чээрби чыл хуусаалыг кылдыр база катап узаткан.

Акы-дуңмалышкы арыг найыралдың бодаралы улуг.

Болгарияның национал орулгазы чээрби беш чыл дургузунда беш катап улгаткан. Үлетпүр бүдүрүлгези 30 катап өскен. 1939 чылдың бүгү дургузунда бүдүрүп турганы хире үлетпүр продукциязын социалистиг Болгария ам он хүн дургузунда бүдүрүп турар. Электри күжүн ажылдап үндурери 70 катап көвүдээн. Чурт чонуң кижи санынга онаштыр өөнүг металлдар бүдүрер талазы-биле делегейниң бирги черлериниң бирээзин алган. Үлетпүрүнүң чаа адырлары — машина тудуушкунуун, суднолар бүдүрериниң, химия адырын хөгжүдеринге улуг чедиишкиннер чедип алдынган. Чоокта чаа-ла Европаның эң хожудангай чер ажылдыг чурту турган Болгария ам мурнакы үлетпүр-чер ажылдыг чурт болу берген.

Сөөлгү чээрби, чылдың дургузунда Болгарияга Совет Эвилелиниң дузазы-биле үлетпүрүнүң эң улуг 100 бүдүрүлге черин, оон иштинде энергетиканың 16, өөнүг металлургияның 26, хөмүр-даш үлетпүрүнүң 7, машина тудуунуң 7, химия болгаш нефть-химия үлетпүрүнүң 8, кара металлургияның 3, нефть тывыжының, газ үлетпүрүнүң 3 бүдүрүлгелерин болгаш оон-даа өскелерни тудуп тургускан. Совет чурттуң дузазы-биле ол республикада ам 29 машина заводун төлевилеп, тудуп турар деп чүве демглексенчир.

Бистиң чурттарывыстың аразынга эртем-техниктиг кады ажылдажылга аажок калбарган. Техниктиг үүл-бүрү документилер солчур ажыл боттанып турар. Эртем-техниктиг чедиишкиннерни болгаш мурнакчы дүржулганы өөренип алыр дээш чүс-чүс совет, болгар эртемденнер, тускай эртемниглер бот-боттарынга аалдажып чорзан. Акы-дуңма кады ажылдажылгада эртем-шинчилел болгаш шенелде-конструктор ажылдарын чорудуп турар. Болгар чазак 1968 чылда 58 совет тускай эртемниглерни орденнер-биле шаңнаан.

Болгар-совет садыг-экономика харылзаалары эң үре-түңнелдиг хөгжүп турар. БУР-нуң ниити бараан саарылгазының чартыктан хөй кезии Совет Эвилелиниң үлүг-хуузунга онаажып турар. ССРЭ-ниң бараан саарылгазынга Болгария дөртку черни (ГДР-ниң, Чехословакия биле Польшаның соонда) эзлеп турар.

Ам Болгарияның ховуларында 80 муң трактор болгаш 15 муң ажыг комбайн ажылдап турар. Ону колдуунда ССРЭ берген. Чурттуң автомобиль хөренгизи нүргулайында совет бүдүштүг машиналардан тургустунган. Чурттуң хөмүр-даш, кокс, нефть, нефтиден бүткен продуктулар хереглелин бүрүнү-биле Совет Эвилели ханды-рып, машиналарын, дериглерин, ыяш материалдарын, целлюлозазын, саазының, хөвеңин, өске-даа барааннарын берип турар.

Совет Эвилели—эң хөй болгар барааннарыны сазып ап турар чурт. Оларны оон садып алыры чылдың-на улам көвүдеп турар. Болгарияның бээр барааннарының аразында кол черни көдээ ажыл-агый биле аъш-чем үлетпүрүнүң продукциязы: таакпы, сигареттер, ногаа аймаа, чимис, арага, куш эъли, чуурга, быштак болгаш оон-даа өскелер эзлеп турар. Болгарияның ол барааннарны садары 1960 чылдаазындан үш катап көвүдээн. Болгарияның ССРЭ-ге садар барааннарының аразында улустуң хереглел барааннары — даараглыг, өлүк кылыглар, аргыглыг хеп аймаа, алгы бараан, идик, бажың дериг-херексели, эмнер, өске-даа барааннар хөй.

Машина бүдүрелиниң продукциязын, электрокарларны, электрокөдүрүкчүлерни, электромоторларны, насостарны, харылзаа чепсектерин, чүүл-бүрү көдээ ажыл-агый машиналарын, автомобильдерниң артык кезектерин, белдирлерин ССРЭ-ге садары онза бедик темпилерлиг көвүдеп турар. Совет Эвилелиниң Болгариядан чылдың-на садып ап турар чүүл-бүрү судиолары 40 хире.

ССРЭ биле Болгарияның коммунистиг партияларының болгаш чазактарының удурткучулары ийи чурттуң аразынга экономика талазы-биле дем каттыштырып ажылдаарын улам калбартып, ханылдырын улуг ужур-дузалыг деп үнелеп турар. Оон чайынналчак илерели оларның энир чылын сентябрьда ужуражыышкынының үезинде база көзүлген. Ынчан СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың чалаанын ёзугаар БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Тодор Живков, БКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының бирги оралакчызы эш Живко Живков Москвага найыралдыг аалдаашкын кылып чораан.

Үре-түңнелдиг болгар-совет дем каттыштырылгазы сопиализм, коммунизм тургузарының оруу-биле дем-билелиг чоруп олурар, акы-дуңма ийи улустуң эрге-ажыктарынга шынчы бараан болуп турар.

Д. БОЧАРОВ,
СЭТА-ның корреспондентизи.
София.

делегей бо хүннерде

Шиитпирлиг буруу шапкан

(Парлалга конференциязы)

ПАРИЖ. (СЭТА). Вьетнам талазы-биле Париж чөвүлел хуралда ВДР-ниң болгаш Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузунуң төлээлериниң төлээлекчилери француз болгаш даштыкы журналистерге парлалга конференциязын организастаан.

Допчу медеглелинге ВДР-ниң төлээлериниң төлээлекчизи Нгуен Тхань Ле Вьетнам талазы-биле Парижте дөрт таланың чөвүлел хуралы «чаңгыс черде тантавышаан турарын» демдеглээн. Бо бүгү дээш шуут харысалганы Вьетнамда бодунуң агрессечи болгаш неоколониалисчи политиказын үргүлчүлээриниден салдыкпайн турар АКШ база сайгон администрация хүлээр ужурлуг.

Вьетнамда чүгле чаңгыс агрессор бар, ол дээрге АКШ-тыр. Ол дугайын бүгү делегей билир деп. Нгуен Тхань Ле медеглээн. АКШ тайбың дугайын чулчурбушаан, вьетнам улуска удур дыңнап корбээн кемниг үүлгедигни, бодунуң агрессечи дайынын калбартырын үргүлчүлеп турар. Вьетнам улус АКШ бодунуң агрессечи дайынын соксатпаан шаанда бодунуң чөптүг демиселин үргүлчүлээр.

ВДР-ниң төлээлериниң төлээлекчизи Вьетнам Демократтыг Республикаанының айыыл чок чоруун болгаш тускай догунаашкынын үреп турар үүлгедиглерни үргүлчүлээни дээш АКШ-ты шиитпирлиг буруу шапкан.

Вьетнам талазы-биле париж чөвүлел хуралының ажылын бурунгаарладыр төлээде АКШ бодунуң агрессиязын соксадыр, бүгү америк шериглерни болгаш эвилелчилериниң шериглерни кандыг-даа негелделер чокка Вьетнамдан үндүрер ужурлуг деп ол чугаалаан.

Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузунуң төлээлериниң төлээлекчизи Чан Хоай Нам женева дугуржуулгаларын үргүлчү үреп, хамаарышпас чорукка болгаш хостаалгага мурнуу-вьетнам улустуң эргезин дорамчылаарын үргүлчүлеп турар АКШ-тың политиказын шүгүмчүлээн. Америк агрессияга удур демиселге киржип турар организациялар болгаш кижилер киришкен калбак национал болгаш демократтыг чаңгыс эптиң чазаан Мурнуу Вьетнамга тургузарын Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузу саналдап турар дээрзин Чан Хоай Нам медеглээн.

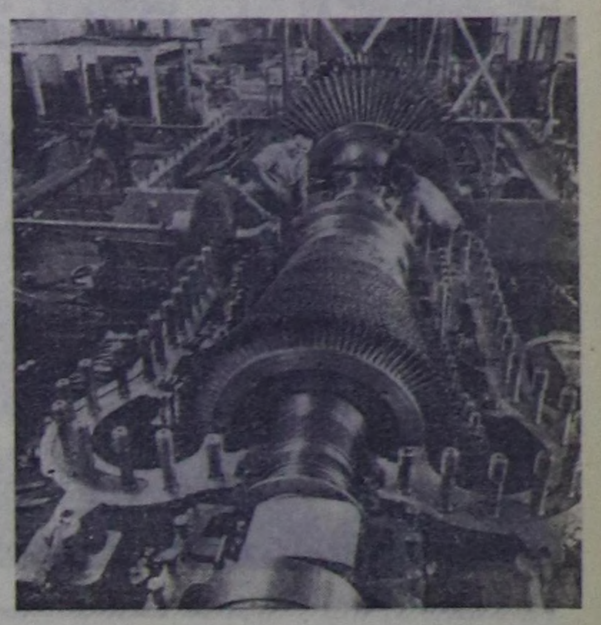

ВЕНГР УЛУС РЕСПУБЛИКА. Будапештиң машина бүдүрер «Ланг» заводу продукциязын чурттуң эң улуг чаа тудугларынга чорудуп берип турар. Дьёндьёш чоогунда Банхид электростанциязынга болгаш бус-биле ажылдаар Гагарин аттыг электростанцияга бээр күчүлүг ийи турбина бүдүртүнген. Дьёндьёш станциязынга бээр база бир агрегатты эптээри дөзүлган.

ЧУРУКТА: заводтуң эптелге цегинде.

МТИ—СЭТА-ның фотозу.

ФКП ТК-ның Политбюрозунуң медеглели

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Финляндияның Коммунистиг партиязының ТК-ның Политбюрозу дараазында медеглелди парлап үндүрген:

«Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчу болуунуң политиказы болгаш аажы-чаңы социализмге улам-на үүлдеппес хевирлер болуп бар чоруур болгаш коммунистиг шимээшкининиң ниити сорулгаларынга чөрүшкек дээрзин Финляндияның Коммунистиг партиязы каш удаа демдеглээр ужурга таваржып келген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга болгаш акы-дуңма оске-даа партияларга удур доктаамал халдаашкын, сөөлгү хүннерде кызыгаарга месилдежишкинниле холбашкан болуушкуннар болгаш Совет Эвилелиниң чурт-девискээр талазы-биле салын турар негелделер кыдат удуртулганың чорудуп турар политиказының аймылдыг утказын болгаш хоразын илереткен дугайын бадыткап турар-дыр. Ындыг политика кыдат улустуң эрге-ажыктарынга дүүшпес. Ол политика чүгле империализмниң күштеринге ажыктыг болуп, антиимпериалисчи демиселди кошкадып турар.

Империализм делегейниң янзы-бүрү районнарында бодунуң агрессчи үүлгедиглерин үргүлчүлеп турар үеде, хамыктың мурнунда вьетнам улусту деткиири-биле антиимпериалистиг, дайынга удур, революстуг болгаш демократтыг бүгү күштериниң каттышкан ажыл-чорудулгазының эң эргежок чугула болуп турар үезинде ындыг политика онза айылдыг болуп бар чоруур.

Коммунистиг шимээшкинин империализм-биле демиселге күштерни сырый каттыштырарынче углавдырган ажыл-чорудулганы үүткүлдүг үргүлчүлээр ужурлуг. Белеткелин бо үеде чорудуп турары коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Делегей Чөвүлел хуралы ол сорулганы чедип алырынга элээн хире-чергеаш-биле дузалаар».

Күштүг болуп эгелээн

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Соөк-язы ылгаар дорамчылалдың бүгү хевирлериң узуткаар дугайында делегей кереэзи күштүг болуп эгелээн. Керээни Кол Ассамблея 1965 чылдың декабрь 21-де үүлдүг деп санаан. Керээде айыткан чурумну ёзугаар алырга, ону 27 күрүнениң бадылаанының соонда бир ай болганда, ол документ күштүг болган деп санадыр. Бөгүн ол кереэге 71 чурт ат салган.

Керээниң киржикчилери боттарының девискээринге соөк-язы ылгаар дорамчылал кылбас, боттерының девискээринге соөк-язы ылгаар дорамчылал идеологиязын суртаалдаар кижилерниң болгаш организацияларның ажыл-чорудулгазын хоруур хемчеглерни алыр, соөк-язы ылгаар үзелдерниң когун үзеринче утланган ажыл-чорудулганы деткиир деп хүлээлге алган.

Ол керээ «соөк-язы ылгаар дорамчылалдың илерээр бүгү хевирлериниң когун үзер деп хүлээлгелер алганын деткиир дээш Каттышкан Нацилар Организациязының кежигүннериниң КНО Уставынга дүүштүр кылган чугула чаа базымы болган» деп, ук кереэниң күштүг болганынга холбаштыр КНО-ның чиңгине секретары У Тан демдеглээн.

НАТО-да чаа тонуйлаашкын

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА). НАТО-нуң камгалал планнар талазы-биле комитеди НАТО-нуң Европада каттышкан чепсектиг күштериниң дээди кол командылакчызы генерал Леминтцерниң ол албан-дужаалдан 1969 чылдың июль 1-ден эгелеп дүжер дугайында дилээн хандырган. Генерал Леминтцер шериг албанындан шуут дүжер бодал-биле ындыг дилегни кылган. Болунуң хуралынга комитет америк генерал Эндю Гудпейстерни 1969 чылдың июль 1-ден эгелеп, НАТО-нуң Европада каттышкан чепсектиг күштериниң дээди кол командылакчызынга бадылаан.

Генерал Гудпейстер ам АКШ-тың Мурнуу Вьетнамда чепсектиг күштериниң командылакчызының оралакчызы болуп турар.

МАРП ТК-ның пленумунуң доктаалы

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Мооддуң Араттың революстуг партиязының Төп Комитединиң алдыгы пленуму болуп эрткен. Сиген кезер машина станцияларын тургузуп, хөгжүткени болгаш быжыглааны мал ажылының хожудангай чоруун ажып эртер дээш демиселдиң хереэнге, чурттуң көдээ ажылагыйынга чаа техниканы нептередириниң хереэнге, маадың чем-суурун тургузар сорулгаларны шиитпирлээринге аажок улуг ужур-дузалыг болганын пленум демдеглээн дээрзин МОНЦАМЭ агентилел дамчыткан.

Көдээ ажыл-агый каттыжышкынарын улам ыцай быжыглаарыныр болгаш оларны көдээ ажыл-агый техниказы-биле хандырарын экижиткенининг түңнелинде ам үеде мал ажылында болгаш оон чемин белеткээринде бүгү хевирниң ажылдарын көдээ ажыл-агый каттыжышкынары боттары күүседип шыдаар арга ажыттынган, ол бүгү ажылдарны мынчага чедир мал ажылының машина станцияларын күүседип келгенин пленум база демдеглээн. Ынчангаш мал ажылының машина станцияларын көдээ ажыл-агый кооперациязының системазынга шилчидип бээр дугайында МАРП ТК-ның Политбюрозунуң саналын үүлдүгүнген доктаалды пленум хүлээп алган.

БОЛГАРИЯ. Ловеч хоорайның чиик автомобильдер бүдүрер «Балкан» заводу 1968 чылдың бүдүрүлге планын хуусаа мурнунда күүсетикен. Бүдүрүлге черинің дөрт муң кижилиг коллективи чурттуң улус ажыл-агыйынга 36 миллион 906 муң лев түңнүг продукцияны берген.

ЧУРУКТА: чиик «Москвич-408» автомобильдерни эптээриниң дооступ турары.

БТА—СЭТА-ның фотозу.

Кыдатта болуушкуннар

ССРЭ-ниң Пекинде элчин черинің бажыңының чанынга үш-үдүрүм кижилериниң чыышчыгажы орай дүнеге чедир үргүлчүлээн. Шериг офицерлериниң командазын ёзугаар чыылган хүнэйбиннер антисоветчи алгы-кыышкыны боостарын тунгуже чедир үргүлчүлээн. Оларны ийи шак болгаш-ла чаа күштер солуп турган. Пекин эрге-чагыргалар бо хүннерде элчин черин долгандыр шуугап келген шовинисчи калчааараашкынга киржиринче кожазында уруглар садтарының болгаш школаларның уругларын безин база албадаан.

Совет элчин черинің бажыңын бүзээлээнининг баштайгы хүннеринде ыыткыр дыңналыр репродукторларны 9-ту тургускан, оон соонда олар 28 болган. Март 14 дүнезинде онон репродукторларны сөөртүп эккелгеш, чагыларда болгаш кожазында бажыңнарның кырында тургускан.

Пекин парлалга, радио болгаш телевидение антисоветчи калчааараашкынны өөскүдеринге барык бүрүнү-биле киржип турар. Сөөлгү хүннерде «Женьминь жибао» солун алды арынның дөртүнге, а «Гуанмин жибао» солун дөрт арынның үжүнге антисоветчи материалдарны парлап келген. Парлалганың оон өске органнары болгаш радио шын эвес медээлерни парлаарын база колдаткан. Олар фактыларны хереккe албайн, боттарының номчукчуларын болгаш дыңнакчыларын тоореди ран оралдажып турар. Телевидение чурттуң хөй-хөй хоорайларында денден барган националисчи калчаалыг үүлдерни хүн бүрүде дамчыдып турар.

Мао Цзэ-дунның чагырга-зында үш-үдүрүм пропаганда машиназын иштики сорулгаларга, антисоветчи чаа кампанияны калбартырынга, чепсектиг чөңгээни ажыглаарыбиле баш бурунгаар белеткээн деп чүве Даман ортулукка кыдат эрге-чагыргаларның чепсектиг чөңгээзиниң соонда дараазында хүнде-ле Пекинде даштыкы хайгаараакчыларга билдингир апарган. Чепсектиг чөңгээни эгелээриниң мурнунда кыдат солуннар Мао Цзэ-дунның дайзынарының лагеринде «кедергээн херектеннерни болгаш чыланнарны» чылча шавар болгаш «Маонуң дайзыннарының когун үзер» деп хүн бүрүде кыйгырып турган. Ындыг болза-даа өлүрүкчү чорук, кыжаныышкынар чуртта калбарган таарзынмас чоруктарны базарын маочуларга дузалап шыдаваан. Ам антисоветизмни болгаш шовинисчи калчааараашкынны өөскүтпүшаан, маочулар шовинисчи хөлзөзиниң чедип алырынга эргежок чугулазын Ленин айткан.

Тараачын ажыл-агыйларга экономика дузаламчызын берип, ажылчы тараачыннарның байдалын экижидип, чаа тургузугга оларның бүзүрээрин чаалап ап болур бүгү чүүлдерни партия кылып келген. Ленин ажылчы тараачыннарның социализмче шилчиринин оларның ажыл-агыйларының бүдүрүлгезининг кооперастаттынары-биле холбаалыг деп чораан. Ленин кооперастаашкынның кол принциптерин төлевилеп тура, көдээ ажыл-агыйны коллективизастаары—боттандырар өйү келген соруга деп чүвени бүзүредип көргүскен. «... Үүрмек биче ажыл-агыйларның ажык чогуидан уштунарының, ажыл-агыйны кедүрерининг болгаш экижидерининг, күштерни камнаарының, кулактарга, маңгыстарга, мөлчүлгеге удур демисежиринің аргазы чогум-на тараачыннарны артельдиг, эптежилгелиг ажылдаар болдурарында»—деп, Ленин чугаалап чораан (том 37, арын 179—180). Көдээ ажыл-агыйны кооперастаарының кол негелдези чогуур материал-техниктиг баазаны тургузары болур деп, Ленин санап турган.

Программа төлевилелин чугаалажып турда, национал айтырыгның талазы-биле шынгыы демисел калбарган. Бухарин биле Пятаков империализм үезинде национал-хосталгалыг дайынналарны чорудуп болур арга чок деп санап, партия боттарының салым-чолун нацияларның боттары шиитпирлээр эргезин камгалавас ужурлуг деп бадыткап турган. Боттарының салым-чолун нацияларның боттары шиитпирлээр эргезин камгалап, ону ажылчы чоннарның интернационалчы сырый каттыжышкынынын болурунун үндезини деп санап турган Ленининиң туружугга съезд шиитпирлиг каттышкан. Ол программныг негелде бузулбас акы-дуңма найыралдыг кылдыр кадыастынган совет улустарының бижыг чаңгыс эптиг болурун хандырган.

Съезд чаа программаны ылавылап чугаалашкан соонда чаңгыс үн-биле хүлээп алган. Теоретиктиг болгаш практиктиг улуг ужур-дузалыг документ, бистиң чуртувуска социализм тургузарының планы ол болган. VIII съездиге хүлээп алдынган программаның кол бодалдары оон соңгаргыда ГОЭЛРО планынга, В. И. Ленининиң үүлдеринге болгаш чугааларынга улам бодааараан.

Социализмниң салым-чолунга партияның VIII съездизининг шериг айтырыының талазы-биле шиитпири улуг ужур-дузалыг болган. Шериг тургузуушкунунуң талазы-биле ТК-ның туружунга ол съездиниң үезинде «шериг оппозициязы» удурланып үнген. Партияга болгаш революциляга бердинген хирезинде, доктаамал турар, шынгыы сагылга-чурумнуг армия чокка аныяк Совет республиканы камгалаар арга чок деп чүвени билбээн, ак сеткилдиг чамдык коммунистер безин ол «шериг оппозициязынга» каттыжа берген. «Шериг оппозициязының» үзелдерин съездининг хааглыг хуралынга шүгүмчүлеп, Ленин сөс алган. Армияга партийжи удуртулганы шоолуг роль чок деп турган Троцкийниң алдагдалдыг үзели съездиге база шүгүмчүлеткен. Съезд Кызыл Армияны быжыглаарыбиле алыр практиктиг хемчеглерни төлевилеп айыткан. Аңаа армияны аңгы барымдаалаан принцип ёзугаар тургузарының, эрги армияның тускай эртемниглерин база ажыглавышаан, командир кадрларны ажылчын, тараачыннардан шилип алырының эргежок чугулазы демдеглеттинген, армияга партийжи-политиктиг ажылды экижидеринче кичээнгейни угландырган.

Съезд партия болгаш совет тургузуушкун дугайында, Советтерниң ажылынга партияның удуртукчу ролюнуң дугайында айтырыгны чугаалашкан, ТК-ның организастыг тургузуушкун талазы-биле политиктиг, практиктиг ажылчорудулгазын үүлдүг деп санаан. Съезд партияның социал составын экижидер болгаш катап бүрүткел кылыр ажыл чорудар дугайында шиитпир үндурген. Ол шиитпириниң кол утказы болза партия чүнү-даа мурнай хоорайлар биле көдээниң эң эки кижилерин бодунуң чаа кежигүннери кылдыр хүлээп алыр, оон кежигүннериниң санын көвүдедирге, составының шынары баксыравас ужурлуг деп доктаатканында болган.

* * *

Бистиң партиявыс улуг бергелерни ажып эрткен, троцкийжилерни, барыын, «чөөн» үзелдиг оппортунистерни, национал-чайгылыкчыларны болгаш ленинизмниң оске-даа дайзынарын чылча шапкаш, ленинчи программаны чайгылыш чок барымдаалавышаан, ону амыдыралга боттандырган. Хоорайның болгаш көдээниң капиталистиг элементилерин партияның удуртулгазы-биле узуткаан, социалистиг камгалалга боттандырган. Хожудаашкындан дешилгеже шураашкын кылганы ол болган, үүрмек-биче тараачын ажыл-агыйлыг чурт күчүлүг мурнакчы үлетпүрлүг-колхозчу, социалистиг хөй националдыг күрүне ажылчын аңгы биле колхозчу тараачын чоннуң бүзулбас эвилели кылдыр, деп эргелиг, хостуг улустарның тиилеттинбес найыралы-биле каңнаттынган күрүне болу берген. Ол бүгү партияның VIII съездизинге хүлээп алдынган ленинчи Программаның тиилелгези, социализмниң чайынналчак тиилелгези болган.

Социалистиг революция хемчээл болгаш хапызы-биле массаларның кайгамчык улуг чогаадыкчы ажылы болуп турар, ынчангаш бистиң партиявыс чаартылгалардан, айтырыгларның улуг хемчээлдиниден, бергелерден, изеттинмээн оруктарны эртеринден, түр чедимче чок чоруктардан, атказрлаашкыннар кылырындан кортпайн, социалистиг тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлеп келген деп, Улуг Октябрьның 50 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Тезистеринде демдеглээн.

Бистиң чуртувуска социализм тиилээрге, партияның VIII съездиге хүлээп алдынган программазы практика болгаш политика талазы-биле күүсеттинген болза-даа, оон теоретиктиг ужур-дузазы хевээр арткан. Бодунуң XXII съездиге хүлээп алдынган, чаа, үшкү Программазын чогаадырда, бистиң партиявыс оон мурнунда программаны чогаатканының ленинчи дүржулгазын болгаш оон эң чугула чамдык бодалдарын барымдаалап, ажыглаан. Чаа Программада делегей хөгжүлдезин оон мурнунда Программада аналиэтээни-биле база дөмей ханы аналиэтээн.

Программаның кол үүлү партияның сорулгаларын тодаргайлап айытканы болган. Чаа Программада ол сорулгаларны коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузары, социалистиг нитилел харылзааларын коммунистиг нитилел харылзаалары кылдыр чаартыш тургузары, чаа кижини кижизидери болур деп бижээн.

СЭКП-ниң XXIII съездизин бодунуң шиитпирлеринге СЭКП-ниң Программазының эң чугула хөй-хөй бодалдарын улам хөгжүткеш, тодаргайлаан, ону амыдыралга боттандырарының оруктарын айыткан. Бо беш чыл планының чедиишкинниг боттанып турарын эрткен үш чылдың түңнелдерин көргүскен. В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурунга белеткел чурттуң беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир деп хүлээлге алган ажылчы чоннарының бүдүрүлге-политиктиг улуг көдүрлүүшкүнү-биле кансырлаштыр эртип турар.

Партияның В. И. Ленинге шуут удурткаш эткен VIII съездизи социализм тургузарының Программазын хүлээп алган болгаш чурттуң капитализмден социализмче шилчиринин сорулгаларын айыткан съезд болуп, төөгүде кирген. Ол съезд ынчангаш кезээде төөгүлүг ужур-дузалыг.

Л. КЛЮЧНИК.

Совет болгаш моол улустуң ажы-дүңма найыралын улуг Ленин үндезилеп тургускан. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш чазаның ленинчи национал политиказының ачызында моол-совет харылзаалар кайгамчык чечиктелген болгаш хөгжээн.

Бистиң республикавыска моол аалчылар үргүлчү келир. Олар Тываның төөгү, культура тураскаалдары-биле таныжып, амыл дуржулгазын тыва өнүктери-биле чугаалажыр. Убса-Нур аймактың төлээлекчилери Тывага аалдап чоруп турган.

ЧУРУКТА: моол өнүктер республиканың чер-чурт шинчилелиниң Алдан Маадыр аттыг музейинде.

С. ӨСКҮС-ООЛДУҢ фотозу.

КУЛЬТУРА: БОЛУУШКУННАР, ФАКТЫЛАР

НИЖНИЙ ТАГИЛ. Уралдың төөгү, культура тураскаалдарын пропагандалаарының декадазы эртип турар. Декада уралчыларның революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаагай чаңчылдары-биле аныяктарны таныштырар соруглалыг. Чуруктар, фотографиялар, макеттер делгелгези ажыттынган. Хөөчүп большевиктер чажыт хуралдар эртип турган черлерни, чажыт типографиязын аныяктарга көргүзүп бээр.

ВЛАДИВОСТОК. Приморье крайның Лазо суурунда музыкага ынактарның «Лира» клуву тургустунган. Ону тургузарын хоорайның школазы биле Культура бажыңы саналдаан. «Лирага» кичээлдер эрттирерин хөгжүм башкызы Г. Данчевко удуртуп турар. Өөредилге бир чыл хуусаалыг. Ооң программазында колдуунда оруг шылгараачыгай композиторларның чогаалдарын өөренири кирген. Лекцияларга хөгжүм уран чүүлүнүң сонуургакчылары үргүлчү келир, оларны концерттер-биле капсырлаштыр эрттирип турар.

Ындыг өөредилге клубтарын Приморье крайның хөгжүм школалары бар бүгү район төптеринге тургузар деп шийтпир үнген.

КУЙБЫШЕВ. Поволжьениң аныяк инаанно хөгжүмчүдериниң бешки конкурузу Куйбышевке түңнел концерти-биле доозулган. Волганың чээрби хоорайының аныяк хөгжүмчүлери боттарының мергежилин көргүскен. Куйбышев филармониязының залынга Гайдынның, Бетховенниң, Моцарттың, Шуманның, Листиң, Шопенниң чогаатkан аялгалары кайдаа хүн дургузунда дыңналып келген. Казань хоорайның хөгжүм уран чүүлүн өөренир он чыл школазының өөреникчизи Ирина Лазарева улуг чедиишкинниг болган. ССРЭ-нин улустуң артизи композитор Д. Б. Кабалевский даргалаан жюри Лазаревага бирги черни тывыскан.

(СЭТА).

ДҮЖҮТ „ӨСТҮРЕР“ БАКТЕРИЯЛАР

Беш көпеек өртектиг он грамм фосфоробактерин порошогу тараа культураларының дүжүдүнге гектар бүрүзүнден ийи центнер хире немелде бээр.

Ындыг шынарлыг порошокту микробиология үлетчүрүнүң кол эргелелиниң Москвада шенелде-бүдүрүлге чери чурттуң тараажыларынга берип турар. Бактерияларның каракка көзүлбес споралары үреэнин-биле катай хөрүнге баргаш, үнүштериниң чемин тып, өзеринге тааржыр бүгү аргаларны тургузуп бээр. Фосфоробактерин картофельдя, ногаа аймаан болгаш өске-даа культураларны өстүрериниге база чедиишкинниг ажыглаттынып турар. Бүдүрүлге чери ховуларыны улам үнүш-дүжүттүг болдурар ол чемиштидилгени будүрүл үндүрерин бо чылын будун чартыктан ажыг катап көвүдедир.

УЛАМ МАССАЛЫГ БОЛДУРАР

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салышкынының түнелинде, совет күш-культура шимчээшкини бурунгаар хөгжүп, совет спортчуларның алдар-хавыязы бүгү делегейде алгаан.

Совет Тыва бо чылын 25 чыл оюн демдеглеп эрттирериниге белеткенип турар. Хоорайның болгаш көдээниң ажыл-ишчилери-биле бир дөмей, республиканың спортчулары ол улуг байырлалга ботарының төлептиг үлүүн сөңнээр соруглаты салып, спортчу мергежилин бедидип турар. Олар бо чылын ССРЭ-нин ийи спорт мастерин, 65—70 бирги разрядчыны, 6 муң ажыг массалыг разрядчыны, Төрээн чуртту камгалаарынга болгаш күш-ажылга белеп деп программага 7 муң ажыг кижини белеткээр бедиткен хүлээлгелерни алган. Бо бедик хүлээлгелер күш-культураны болгаш спортту чоннуң ортузунга улам массалыг болдурар хемчегларни алырынга, маргылдааларны бедик спортчу деңгеле эрттиреринге хүлээдирип турар.

Ол улуг соруглаларны чедип алырда, ажыглап болур курлавырларны, бистиң болдунар арга-мергежилиствистүнелеп көөру чугула.

Эрткен чылдың түңнелдери кандыгыл?

Спорттуң 21 хевириниге республика ужур-дузаалыг 15 маргылдааны эрттирген. Оларның түгле түңнел оюннарынга 1102 спортчу киришкен. Ынчангаш аныяктарның спортчу бот-идепкейиниң чылы болган. Комсомол — профсвилел крозунуң киржикчилериниң санаваска безин. 1967 чыл-биле деңнээрге, ындыг түңнел маргылдааларга 150 кижи хөй, аны 824 комсомолчу киришкен. 1967 чылдың түңнел маргылдааларынга 524 разрядчы киришкен болза, эрткен чылдың ындыг маргылдааларынга 629 разрядчы киришкен.

Хөй-хөй аныяк көдээ спортчулар мергежилин кызымак бедидип турар апарган. Улуг-Хем районунуң тыва үүрешке сураглыг мөгези В. Базыр-Тараа, Балгазынга көдээ ажыл-агый профессионал-техниктиг училищениң ажылдакчызы М. Дайынчы, Бай-Тайга районнуң шыдыразчызы О. Кара-кыс, шашкы ойнакчызы В. Самдың, Чөөн-Хемчик районнуң боксёру Д. Монгуш, Якутск хоорайга болуп эрткен зона маргылдаазының чемпионнары О. Кара-Кат, О. Дапыл, К. Доңгак олар республиканың спортчу амыдыралынга чаа арыннарны кирип бижээн.

Календарьлыг планнардан дашкаар мергежил бедидер маргылдааларны, эш-хуузунуң ужуражылгаларын эртирери чанчыл болуп бар чыдары өөрүпчүт. Бо эки эгелээшкиннер Барымын-Хемчик, Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Эрзин, Тес-Хем районнарда чаңчыл болган.

Кызыл хоорайның спортчулары, аар атлетикага бирги разрядчылар Юрий Шилоченко, Иван Чижов, Виктор Поркин, Николай Богдановский олар Туран хоорайның чурттакчыларынга штанга көдүрерин көргүзүп, спорттуң бо хевирин чонга пропагандалап чораан. Ол белүктү удуртуп чораан эш Е. Черногрибов Тыва республика разрядтыг штангистерлиг апарганының, республикага спорттуң бо хевириниң хөгжүп келгенинниң дугайын чонга чугаалап берген. Бо хевирлиг эки чаңчылдарны калбаа-биле пептередири чугула.

Спорт шөлдериниң санын көвүдедир, оларның шынарын экижидер ажылдарны кылган. Амгы үеде республикада волейбол ойнаар 316, баскетболдуң 175, футболдуң 105, комплекстиг 36 шөл, 46 бодүүн стадион бар. Ажыл-агыларда, будүрүлгелерде спорт хереселдерни четчелээр ажыл экижээн. Кызыл хооркүүскому, Эрзин, Таңды, Барыын-Хемчик райкүүскомнар спорт эт-хереселдерни садарыгга хөй түңнүг акша-хөреңгини үндүрүп берген.

«Спартак» эки тура спорт ниитилелиниң «Үүреш» стадионун каток кылгаш, коньки баазазының ажытканы наймысалдың ажылчы чоннарының дыштанылгазынга таарымчалыг болган.

«Урожай» эки тура спорт ниитилели көдээ чон ортузунга ажылды элээн экижидип, күш-культуржуларның санын 1967 чылдыындан 4436 кижиге немей өстүрүп, 16460 кижи чедирген. Ук ниитилелдиң хүрээлениге немей 1130 кижи кирген. Көдээ школаларда тутkан 5 спорт залында ажылчын аныяктарның спорт секциялары база ажылдап турар.

Спорттуң материалдыг баазазы өскенинден республикадан дашкаар зона маргылдаларынга киржир бистиң спортчуларывыстың саны өскен, мергежили бедээн. «Урожай» ниитилели чыл дургузунда ССРЭ-нин спорт мастерине бир кандидатты, 10 бирги разрядчыны, 1272 массалыг разрядчыны, хөй-ниитичи 82 инструкторну, 250 судьяны белеткээн. Көдээ спортчу Фёдор Ондар ол чылын «Урожай» спорт ниитилелиниң Төп Човулелиниң хостуг хүрешке чемпиону болуп, спортчу шылгаралче чугула базымны кылган.

Чыдымышкын министерствоунуң, спорт ниитилелдериниң, күш-культура болгаш спорт комитединиң спортчу школалары аныяк өскенниң күш-дамыр талазы-биле кижизидилгезиниң кол өөзэ, методиктиг төвү болуп турар. Уругларның спортчу школаларын 585 уруглар, оолдар дооскан. Оларның иштинден 7 бирги, 17 ийиги, 12 үшкү, 165 массалыг разрядчыны белеткээн.

Кызылдың аныяктарның спортчу школазында 100 кижи өөренип, хостуг хүрешке мергежин турар. Школа чыл дургузунда 25 разрядчыны белеткээн. Ол школаның кижизиткени спортчу Ондар Өртелээр ССРЭ-нин спорт мастери деп бедик атты чедип алган. Ам школада спорт мастерине 3 кандидат бар.

«Күш-ажылчы курлавырлар» спорт ниитилелинге хамаарыжып турар Кызылдың № 3 көдээ профессионал-техниктиг училищезининг күш-культура коллективинин ажылы экижээн. Ол коллектив 300 разрядчыны, төрээн чурт камгалалынга белеп деп программага 267 кижини, 135 туристи, 51 судьяны белеткээн. Аныяк спортчулар спорттуң 9 хевириниге спартакиадаларны эрттирип турар.

Чамдык кылдыгган ажылдар ындыг-дыр.

Күш-культура болгаш спорт ажылының массалыг болурун чедип албайн турар бис. Республиканың чонунуң түгле 9-ла хуусу күш-культуржулар болуп турар. «Урожай» ниитилелдиң хүрээлени түгле 8 муң хире кижи четкен, а ооң хаара түтса чогуур кур күжү республиканың чонунуң 60 хуузу чедир болгай. «Спартак» ниитилелде түгле 4 муң кижи бактаап турар. Ооң кур күжү база хөй. Кызыл хоорайны санаваска, түгле аныяк хоорай Ак-Довуракта безин 4 муң ажыг аныяк-өскен бар.

Ниитилелдерниң кежигүн ладывырын күш-культура, спорт ажылын акшаландырарынга киириштирип турар. Ажыл-агыйлар, будүрүлгелер, организациялар юридиктиг дадывыр төлээрин чугулалап көрбейн турар. «Урожай» ниитилели ол планны түгле 71 хуу күүсеткен, аазы ону 21 муң рубль ажырар тургаш, 15-ле муң чедирген. Алды муң рубль дээрге, садыш алдынмаан хөй спорт эт-хереселдери, организастаттынмаан маргылдаалар-дыр.

Экономика талазы-биле шыырак ажыл-агыйлар болур Каа-Хемниң «Кызыл тук» совхозу. Бии-Хемниң «Хадың», «Кызыл тараачын» колхозтары, Чөөн-Хемчиктиң «Большевик» совхозу юридиктиг дадывыры төлевээнner. Ооң түңнелинде, ук ниитилел сөөлгү ийи чыл иштинде түгле 2-ле спорт зал, комплекстиг 10 спорт шөлү түткан.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Човулелиниң 1966 чылда хүлээп алган доктаалынга 1970 чылга чедир колхоз, совхоз бүрүзү комплекстиг спорт шөлдүг, а районнар төптери стадионнарлыг болурун чугулалап айтканын ажыл-агыйларның, будүрүлгелерниң, организацияларның удуртукчулары билир ужурлуг.

Күш-культура болгаш спорт ажылының материалдыг баазазын чугулалап көрбес чорук бо ажылды хөгжүдеринге шаптыктап турар.

Бо ажылды чон ортузунга массалыг болдурар дээш түткүлдүг ажылдап турар ССРЭ-ниң спорт мастерлери И. Хасанов, Ө. Ондар, спорт мастерине кандидаттар А. Чүлдүк, Б. Чокпек, бирги разрядчылар О. Дапыл, Б. Каадыр-ool, тыва хүреш мөгелери В. Базыр-Тараа, М. Бичe-ool олар ышкаш хөй-ниитичи аныяк спортчулар бисте өзүп келгени өөрүнчүг. Найысылалда уругларның спортчу школазында гимнасчы ооллар бөлүүн гимнастикага спорт мастери эш Соколов эки башкылап турар.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Човулелиниң доктаалын ёзугаар күш-культура болгаш спорт ажылын күүрне шугумунче шилчидип, комитеттерни тургусканы бистиң чуртувустуң күш-культура шимчээшкинин бурунгаар хөгжүдеринге чаа базым болуп, күш-культура болгаш спорт организацияларының харылсалгазын улам улгаттырып турар.

Н. БЕГЗИ,
Тыва АССР-ниң Министрлер Човулелиниң чанында күш-культура болгаш спорт талазы-биле комитеттиң даргазы.

Ындыг идикти кылырының аргазын Каунастың политехниктиг институдунуң эртемденнери идик үлетчүрүнүң тускай эртемниглери-биле кадыг тып үндүрген. Аңаа удазын, таавыны онза арга-биле белеткеп кылган хырба солуур.

Хырбалыг идиктерни шенелдеге киирер бир моон кылдыр Каунастың «Раудонасис Спалис» фабриказының шенелде цеги будүрген. Ындыг идиктер даараглыг идиктерден бижыг деп чүвени лаборатория шинчилелдери бүзүредип көргүскен.

Ам фабрикада тиг чок идиктерни массалыг будүрүп үндүрериниң шууштуруг шугумун эптеп турар.

КАУНАС.
Литва ССР.
(СЭТА-ның корр).

Тиг чок идик

Ульяновск школачыларының байырлалы

Владимир Ильичиниң шынчы өөнүү болгаш ажы — Надежда Константиновна Крупскаяның төрүттүнген хүнүндеи бээр чүс чыл болганын демдеглээринге Ульяновскиниң бүгү школалары белеткенген. 25 лугаар школаның пионери ийи уруг Надежда Константиновна Крупскаяның улуг портредин байырлал чыскаалынга тудуп алган үнүп келирге, горн, барабаннар үннери дыңналып турда, ол школаның өөреникчилери онза өөрүшкүлүг шинчи кирген көстүр турган. РСФСР-нин Министрлер Човулелинин шиитпирин ёзугаар Ульяновскинин 25 лугаар школазының Надежда Константиновна Крупскаяның адын тывыскан.

Уруглар ол улуг бүзүредиш шынзыктырар бис деп сөзүн берген болгаш Ильичиниң төрүттүнген хоорайынга Н. К. Крупскаяның музейин тургузар деп шиитпирлээн. Ол ажыл будүп эгелээн.

Улуг болуушкунну Ульяновскинин 3 лугаар школазының өөреникчилери база байырлап демдеглээн. Россия Федерациязының чазаа Ульяновскинин ол эң хөөчүн өөредилге черинге В. И. Ленинниң угба, дунмазы — Анна Ильинична биле Ольга Ильиничнаның аттарын тывыскан. Ол школа бажыңының ханазында тураскаал самбырази бар. Мариин гимназиязы турган бо бажыңга Ульянова угбашкылар өөренип турган болгаш ону чедиишкининг дооскан деп, ук самбырага бижээн.

Зоя БЫСТРОВА,
ПМА-ның корреспондентизи.

СПОРТ

Чемпион бодунга бүзүрелдиг

Бистиң республиканың ааккa биргн чери дээш маргылдаа бо чылдың март 14—16 хүнүнде Туран хоорайга болуп эрткен. Бо үеде аңаа безин чылыг-хүнүг болуп, хар дыка шыгып чыткан.

Бо чылгы маргылдаа Хову-Аксыдан, Кызылдан болгаш чамдык районнардан келген эң шилиндек ааккчылар, хөй нуруузунда бирги, ийиги болгаш үшкү разрядчылар киришкени-биле ылгалып турар. Оларның аразынга республиканың шыырак ааккчылары А. Глухов, «Урожай» спорт ниитилелиниң бо чылгы чемпиону Оюн Седен-ool, ийиги разрядчылар М. Дугур-Сюрюн, К. Ахметов, Ю. Зырянов олардан ады-ыда, Семён Байкара, Михаил биле Николай Григорьев алышкылар, Борис Андросов, Надя Пронина, Маады Анчыкай (башкы училищезi), Владимир Ковалёв (Хову-Аксы), И. Цепелев, Г. Гриба (педагогика институду), Галя Пахарева, Вера Грибачёва («Динамо»), Сергей Уйнуkool (Бии-Хем) олар ышкаш аныяк, мергежилче чүткүлдүг ааккчылар хөй болган.

Маргылдааның баштайгы хүнү — март 14-те эр улустуң 15, херээженнериниң 5 км черге чарыжы-биле эгелээн. Бирги разрядчы ааккчы О. Седен-ool «Урожай» ниитилелдиң марттың эгезинде болган чемпионадынга 15 км черни 56 минута иштинде маңнап эрткен, а бо удаада ооң ындыг дистанцияны эрткен үеэн 1 шак 3 минута болган. С. Байкара ол дистанцияны 1 шак 2 минута иштинде эрткен, бирги черни алган.

Ужуру чүдел? Март 14-те Туранга чылыг хүн болуп, хар эрип, март 13-түн кежээнде аңаа, Кызыл хоорайга ышкаш, үлдүргей хар кылынады дүжүмкеш, ооң соонда күштүг хат хадып, орукту борап каапканында. Бойдустуң ынчаар «чаңчаптарын» хөй ааккчылар бодаваан. Ындыг үеде ааккты кандыг үебиле, канчаар үзээрин чамдык ааккчылар билбээн.

Беш км черге чарышка тилекчи болган Г. Грибаның үеэи безин 27 минута болган, а мергежилдиг аныяк ааккчы Надя Пронина ол черни 28 минута иштинде эрткен.

Ийиги хүнде эр улустуң 30, ооллардың 10, херээженнериниң 10 км черлерге чарыжы улам сонуургачтыг апарган.

Ол хүн сооксумаар, эдир булуттарлыг, ынчалза-даа аяс хүн болган. Оң чорук спортчуларның чеднишкиннерин быжыглаан. Ооллардан 10 км черни Владимир Ковалёв 36 минута 27 секунда иштинде эртип, бир дугаарында эрескашпагай маңнап келгеш, көрүкчүлериниң магадалын хайындырган. Бир минута беш секунда эрткенде ооң соо-биже Михаил Григорьев маңнап келген.

Ооллардың бо спортчу чеднишкиннери узун чарыштың киржикчилериниң демисели чидиг болурун көргүзе берген.

Кезек үе эрткенде, көрүкчүлериниң аразындан: «Байкара, эр-хей. Байкара ыдып олур!» дээн, өөрүнчүг кыйгылар чаңгыланы берген. Удаваанда ооң соондан республиканың каш дакпыр чемпиону Анатолий Глухов ызырты кел чораан. Дуржулгалыг ааккчы мергежилче изиг түткүлүн ам-даа салбаан-дыр дээрзин ооң дески, бүзүрелдиг хере базымнары бадыткап турган. 30 км черге чаржып турар ааккчыларның баштайгы дескинии—10 км черни эртип турары бо-дур. Байкара бир дугаарында үнген, а ооң соо-биле А. Глухов үнүпкен. Глухов ол дистанцияның төнчүзүнде-ле аныяк ааккчыны четкеш, эртер сорулганы салгаш, ону кунда үеде эрткеш, ааккa Тыва АССР-ниң чемпиону адын база катап бүзүрелдиг бадыткаан. Семён Байкара ол дистанцияны бир шак 58 минута 16 секундада эрткеш, ийи черни эзлээн. Үшкү черни педагогика институдунуң башкызы Н. Иргашов алган.

Маргылдааның үшкү хүнүнде эр улустуң 4×10, херээженнериниң 3×5 км эстафетазы болган. Башкы училищезининг Михаил биле Николай Григорьевтер, Семён Байкара, Юрий Зырянов олар составтыг командазы ук дистанцияны 2 шак 24 минута 55 секунда иштинде эрткеш, бирги черни ап, шыырак команда адын бадыткаан. Ийиги, үшкү черлерни Хову-Аксының, «Динамо» командалары дараалаштыр алган.

Херээженнер эстафетазынга «Динамонуң» Люда Бабушкина, Галя Пахарева, Галя Яковлева олар составтыг командазы эң дүрген эрткен.

Ынчангаш республиканың каш дакпыр чемпиону А. Глухов (Хову-Аксы), башкы училищезининг шыырак командазы бедик мергежилдиин база катап көргүскен.

Ааккчыларның техниктиг түңнелдери-даа, агаар-бойдустуң байдалы-даа ааак маргылдааларын эрттирерин частың айы—марттың ортан үезинге чедир саададын чытпайн, а ооң эрте үеде эрттирериниң чугулазын көргүзүп турардыр.

Д. АНАЙ-ООЛ,
«Шынның» тускай корр.

ЧУРУКТА: 30 км черге чарышка ийиги черни алган С. Байкара.

САЛЫМНЫҢ ООЛ

(Гроссмейстерниң демдеглелинден)

Ю. АВЕРБАХ

Дүүш. Чайгы изиг хүн.

Кубаның төвү Гавана хоорайның чоогунда Морро шивээзинде шупту түвө оожум болгаш тайбың. Армия дейтенантызының оглу, бичии Хосе чыскаал сургуулу кылыр шөлге маңнап турган. Чалгааранчыы аажок. Кайы-бир хөлегеге хоочун солдаттарның чугаазын дыңнаан болза, кончуг эки ийик. Ынчалза-даа кудумчуза таңныылардан өске улус чок.

Солдаттар хаарып турар изиг хүнден казармаларынче чаштына бергеннер. Хосе изиг хүнден дескеш, адазының даады-ла олурары шивээ суургазында таңныылдэр бажыңынче базыпкан.

Мында олурган улусту чоон ыяш ханалар ышкам изиген камгалап турган. Оолдуң карактары караңгы черге чаңчыга бергенде, ол, көргүзүг хевирлиг чүүлдү көрүп каан. Оолдуң адазы өске офицер-биле ороолдың ортузунда олуруп алган, столда бир-ле чүвени кичээнгейлиг-биле көрүп олурганнар. Олар боттарының бодалдарынга алыскаш, оолдуң кирип келгенин эскербээннер. Хосе чоокшулап чедип келгеш, столда ак-кара дөрт-булуңнарга үзүп каан бодаларлыг маизаны көрүп каан. Элээн үе эрткенде-ле, офицерлер ээлчег-биле бодаларны бир дөрт-булуңчуктан өскезинче салып органнар.

Хосе оларны тускай шериг оюну ойнап турар деп бодаан. Уруглары өске херекке киржи бээрге адазының хөнүү чогун билир Хосе элдептиг болуушкунну чанындан ыыт чокка хайгаарап орган. Бодаларны канчаар көжерин, оюнуң сорулгазын ол билип алыскаан.

Бир дугаар оюн төнген.

Удурланыкчылар бодаларын катап салгаш, катап ойнап эгелээн.

Хосе магадаанындан шимчевейн, көш бүрүзүн кичээнгейлиг хайгаарап орган. Оолдуң адазы аът баштыг бодаңы көдүргеш, бир ак көзенектен өске ак көзенекче салып каан. Мурнунда ол бодабиле чаңгыс-даа катап ынчалдыр көшпээнин оол эскерип каан.

— Шын эвес-тир!—деп, Хосе биче-ле болза алгырыштар часкаан, ынчалза-даа ыыттаваан.

Адазының удурланыкчызы частырыгны эскербээп. Оюнну уламчылап органнар. Оюн төнген соонда, оол адазынга дидим эвес сагындырган:

— Ачай, сен аът-биле шын эвес ойнадың!

— Ол чүү дээриң ол, оглум — дээш, адазы хүлүмзүреп каан.

—Ийе, сен шын эвес көш кылдың. Ол боданы ынчаар көшпес!

Адазының удурланыкчызы ону деткээн:

— Хосе шын чугаалап тур боор, сен аътты шын эвес көшкен ышкаш сен.

Адазы кайгаанындан алгыра каапкан:

— Бичии оол ону канчап көрүп кааны ол! Шыдырааны ол чуртталгазында бир-ле дугаар көрүп турары ол-дур.

— Мээң-биле ойнап көөр сен бе, ачай—деп, Хосе санаадаан.

Адазы аңгадаанындан чугаалаар сос тыпшайн, оглунче көргеш, мынча деп бодаан. «Эмчи чалаар-дыр. Изиг хүнге оол ааракан боор».

— Шенеп көрээли, оглум. Оюн соонда удуп чыдып аар сен—деп чугаалаваш, адазы оглу-биле ойнап кирипкен.

Хосенің адазы үлегерлиг офицер-даа болза, кошкак шыдыраачы турган болгаш, оглубиле оваарымчалыг ойнаан. Оглунуң бодаларны шын көжүп турарын көргеш, лейтенант аажок сонуургаан.

Оюнның түү бооп төнгенин билип тур боор силер. Оглу адазын удуп каан-дыр. Бодунуң чуртталгазында бир-ле дугаар ойнаваш, удуп алган! Бодунга бүзүревейн, адазы бирде шыдыраа шөлүнче, бирде оглунче көрүп каан олурган. Ооң орнунга өске кижиниң спорт мастерлери И. Хасанов, Ө. Ондар, спорт мастерине кандидаттар А. Чүлдүк, Б. Чокпек, бирги разрядчылар О. Дапыл, Б. Каадыр-ool, тыва хүреш мөгелери В. Базыр-Тараа, М. Бичe-ool олар ышкаш хөй-ниитичи аныяк спортчулар бисте өзүп келгени өөрүнчүг. Найысылалда уругларның спортчу школазында гимнасчы ооллар бөлүүн гимнастикага спорт мастери эш Соколов эки башкылап турар.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Човулелиниң доктаалын ёзугаар күш-культура болгаш спорт ажылын күүрне шугумунче шилчидип, комитеттерни тургусканы бистиң чуртувустуң күш-культура шимчээшкинин бурунгаар хөгжүдеринге чаа базым болуп, күш-культура болгаш спорт организацияларының харылсалгазын улам улгаттырып турар.

Н. БЕГЗИ,
Тыва АССР-ниң Министрлер Човулелиниң чанында күш-культура болгаш спорт талазы-биле комитеттиң даргазы.

Ындыг идикти кылырының аргазын Каунастың политехниктиг институдунуң эртемденнери идик үлетчүрүнүң тускай эртемниглери-биле кадыг тып үндүрген. Аңаа удазын, таавыны онза арга-биле белеткеп кылган хырба солуур.

Хырбалыг идиктерни шенелдеге киирер бир моон кылдыр Каунастың «Раудонасис Спалис» фабриказының шенелде цеги будүрген. Ындыг идиктер даараглыг идиктерден бижыг деп чүвени лаборатория шинчилелдери бүзүредип көргүскен.

Ам фабрикада тиг чок идиктерни массалыг будүрүп үндүрериниң шууштуруг шугумун эптеп турар.

КАУНАС.
Литва ССР.
(СЭТА-ның корр).

Ульяновск школачыларының байырлалы

Владимир Ильичиниң шынчы өөнүү болгаш ажы — Надежда Константиновна Крупскаяның төрүттүнген хүнүндеи бээр чүс чыл болганын демдеглээринге Ульяновскиниң бүгү школалары белеткенген. 25 лугаар школаның пионери ийи уруг Надежда Константиновна Крупскаяның улуг портредин байырлал чыскаалынга тудуп алган үнүп келирге, горн, барабаннар үннери дыңналып турда, ол школаның өөреникчилери онза өөрүшкүлүг шинчи кирген көстүр турган. РСФСР-нин Министрлер Човулелиниң шиитпирин ёзугаар Ульяновскинин 25 лугаар школазының Надежда Константиновна Крупскаяның адын тывыскан.

Уруглар ол улуг бүзүредиш шынзыктырар бис деп сөзүн берген болгаш Ильичиниң төрүттүнген хоорайынга Н. К. Крупскаяның музейин тургузар деп шиитпирлээн. Ол ажыл будүп эгелээн.

Улуг болуушкунну Ульяновскинин 3 лугаар школазының өөреникчилери база байырлап демдеглээн. Россия Федерациязының чазаа Ульяновскинин ол эң хөөчүн өөредилге черинге В. И. Ленинниң угба, дунмазы — Анна Ильинична биле Ольга Ильиничнаның аттарын тывыскан. Ол школа бажыңының ханазында тураскаал самбырази бар. Мариин гимназиязы турган бо бажыңга Ульянова угбашкылар өөренип турган болгаш ону чедиишкининг дооскан деп, ук самбырага бижээн.

Зоя БЫСТРОВА,
ПМА-ның корреспондентизи.

Редактор К. Н. ДИИГА.

кино

МАРТ 18-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Айболит — 66» 10.30, 2.15, «Шөлден келген ооллар» 12.30, 4, 5.45, 7.30, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Эрлерниң чугаазы» 12, 2, 3.50, 5.40, 7.30, 9.20 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Фархадтың маадырлыг чоруу» 3, «Айыылдың чадазы» 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

Тываның дыл, литература болгаш төөгүнүң эртем-шинчилел институду институттуң улуг эртем ажылдакчызы чораан пенсионер

Георгий Федорович БАБУШКИННИҢ

мөчээни-биле хозбаштыр ооң өг-бүлезинге хаяы кажыыдалын илергейлеп тур.

редакциянын адрези:

Бызыл. Щетинкин—Кравченко кудумчузу, бажың. № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнун 24-63, редакторнун оралакчыларының болгаш пропаганда киллизинин 35-24, харыысалгалыг секретарьнын 23-35, партийжи амыдырал киллизинин 23-54, культура киллизинин 37-13, көдээ ажыл-агый киллизинин 21-47, үлетпүр киллизинин 22-64, чагаа база совет тургузуг киллистеринин 21-27, информация киллизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларынын 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче холгаар.

Солун неделяда алды катап үнер

Тыва АССР-нин Министрлер Човулелиниң чанында парлалга эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, 1). ТС—00052.